

Ida Wahtera

Antagningen av elever till flexibel grundläggande
utbildning (FLEX-utbildning) i svenskspråkiga
skolor i Finland

Ida Wahtera

Magisteravhandling i specialpedagogik
Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier
Åbo Akademi
Vasa, 2019

Abstrakt

Författare	Årtal
Ida Wahtera	2019
Arbetets titel	
Antagningen av elever till flexibel grundläggande utbildning (FLEX-utbildning) i svenskspråkiga skolor i Finland	
Opublicerad avhandling i specialpedagogik för pedagogie magisterexamen.	Sidantal (tot.)
Vasa: Åbo Akademi. Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier.	55 (62)
Projekt inom vilket arbetet gjorts	
Flexibel grundläggande utbildning (FLEX/JOPO) i Svenskfinland	
Referat	
<p>Målet med <i>flexibel grundläggande utbildning</i> (FLEX-utbildning) är att motverka skolavbrott och förhindra elever att bli utan avgångsbetyg. Enligt <i>grunderna för läroplanen i den grundläggande utbildningen 2014</i> ska skolorna tillämpa likvärdiga antagningsgrunder vid antagningen till FLEX-utbildningen, men skolorna som arrangerar FLEX-utbildning bestämmer själva för hur antagningen till utbildningen sker. Vad innebär detta i praktiken? Hur går själva antagningsprocessen till FLEX-utbildningen till och vilka elever antas egentligen till FLEX-utbildningen i de svenskspråkiga skolorna i Finland?</p> <p>Syftet med avhandlingen är att undersöka hur antagningsprocessen för FLEX-utbildningen går till i svenskspråkiga skolor i Finland. Utgående från avhandlingens syfte har följande forskningsfrågor utarbetats:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hur antas elever till FLEX-utbildningen? 2. Vilka kriterier tillämpas vid antagningen till FLEX-utbildningen? 3. Vilka elevmålgrupper antas till FLEX-utbildningen? <p>Datansamlingen har gjorts genom strukturerade intervjuer. För undersökningen har sex informanter blivit intervjuade. Informanterna bestod av fyra FLEX-lärare, en studiehandledare och en rektor. Tre av informanterna arbetar på svenskspråkiga skolor i Österbotten, två av informanterna arbetar på svenskspråkiga skolor i Nyland och en av informanterna arbetar på en svenskspråkig skola i Åboland. Det insamlade materialet analyserades med hjälp av en kvalitativ innehållsanalys. Materialet transkriberades i sin helhet och kodades sedan för att bilda relevanta kategorier. De utarbetade forskningsfrågorna fungerade som grund för kodandet av materialet.</p> <p>Fyra olika faser för antagningen av elever till FLEX-utbildningen kodades utifrån materialet. Eleverna antas till FLEX-utbildningen genom <i>informationsfasen</i>, <i>ansökningsfasen</i>, <i>intervjufasen</i> och <i>beslutsfasen</i>. Nio kategorier för kriterier som tillämpas vid antagningsprocessen för FLEX-utbildningen kodades utgående från informanternas utsagor. De nio kategorierna som tillämpas under antagningsprocessen till FLEX-utbildningen är <i>skoltrötthet eller motivationsbrist</i>, <i>hög skolfrånvaro</i>, <i>underpresterande</i>, <i>beredskap för att gå ut på arbetspraktik</i>, <i>individuella orsaker</i>, <i>inget behov av specialpedagogiska stödåtgärder</i>, <i>vilja att ändra riktning i skolgången</i>, <i>gruppsammansättningen</i> och <i>den årskurs eleven går på</i>. Fyra kategorier av elevmålgrupper som antas till FLEX-utbildningen kodades utifrån informanternas utsagor. De fyra kategorierna av elevmålgrupper är: <i>elever med hög skolfrånvaro</i>, <i>elever som är i behov av att ändra riktning på sin skolgång</i>, <i>elever som är i behov av smågruppsundervisning</i> och <i>elever som är i behov av att lära sig genom alternativa metoder</i>.</p>	
Sökord	
Flexibel grundläggande utbildning, joustava perusopetus, specialpedagogik, flexibel undervisning, lärande, avgångsbetyg, marginalisering, syrjäytyminen	

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
1.1 Bakgrund och problemformulering	1
1.2 Syfte och forskningsfrågor.....	5
1.3 Avhandlingens disposition.....	6
2 Flexibel grundläggande utbildning	7
2.1 Vad är FLEX-utbildning?	7
2.1.1 Elever som berörs av FLEX-utbildningen i Finland	10
2.2 Den typiska FLEX-eleven.....	10
2.3 Antagningen till FLEX-utbildningen.....	11
3 Metod och genomförande.....	14
3.1 Syfte och forskningsfrågor.....	14
3.2 Projektet Flexibel grundläggande utbildning (FLEX/JOPO) i Svenskfinland..	14
3.3 Val av datainsamlingsmetod	15
3.4 Val av informanter.....	18
3.5 Kvalitativ innehållsanalys	20
3.6 Forskningsetiska perspektiv	22
3.6.1 Reliabilitet och validitet	23
4 Resultat.....	25
4.1 Antagningen av elever till FLEX-utbildningen.....	25
4.1.1 Informationsfasen.....	26
4.1.2 Ansökningsfasen	27
4.1.3 Intervjufasen	29
4.1.4 Beslutsfasen	30
4.2 Kriterier för antagning av en elev till FLEX-utbildningen.....	32
4.2.1 Skoltrötthet eller motivationsbrist.....	32
4.2.2 Hög skolfrånvaro	33
4.2.3 Underpresterande	33
4.2.4 Beredskap för att gå ut på arbetspraktik	33
4.2.5 Individuella orsaker.....	34
4.2.6 Inget behov av specialpedagogiska stödåtgärder.....	34
4.2.7 Vilja att ändra riktning i skolgången.....	35
4.2.8 Gruppsammansättningen	36
4.2.9 Den årskurs eleven går på.....	37
4.3 Elevmålgrupper som antas till FLEX-utbildningen	37

4.3.1 Elever med hög skolfrånvaro	38
4.3.2 Elever som är i behov av att ändra riktning på sin skolgång	39
4.3.3 Elever som är i behov av smågruppsundervisning	39
4.3.4 Elever som är i behov av att lära sig genom alternativa metoder	40
5 Diskussion	41
5.1 Resultatdiskussion	42
5.1.1 Antagningen av elever till FLEX-utbildningen	42
5.1.2 Kriterier för antagning av en elev till FLEX-utbildningen.....	44
5.1.3 Elevmålgrupper vid antagningen till FLEX-utbildningen.....	46
5.2 Metoddiskussion.....	48
5.3 Förslag på fortsatt forskning	49
5.4 Slutsatser	50
Litteratur.....	52

Bilagor

Bilaga 1: Intervjufrågor

1 Inledning

Denna avhandling handlar om antagningen av elever till flexibel grundläggande utbildning i svenskspråkiga skolor i Finland. Inledningsvis behandlar jag bakgrunden till val av ämne, syftet med undersökningen och avhandlingens upplägg.

1.1 Bakgrund och problemformulering

I Finland har marginalisering bland unga undersökts i hög grad. Marginalisering är ett mångfacetterat fenomen där flera riskfaktorer samspelar. (Alatupa, Karppinen, Keltikangas-Järvinen, Savioja, 2007). Enligt Institutet för hälsa och välfärd (THL) och Me-stiftelsen (2018) spelar flera olika riskfaktorer in vid marginalisering. Alatupa m.fl. (2007) hävdar att skolan är en central del av den unga människans liv och har ofta på ett eller annat sätt en förklaring till den ungas marginalisering i samhället. Bland annat den ungas svaga prestationer i skolan, den låga motivationen för skolarbetet och avbrytandet av utbildning har en inverkan på marginaliseringen. Aaltonen (2012) tillägger att misslyckanden under skolgången kan ge problematiska följder för den underpresterande eleven. Känslan av uteslutning på grund av svaga prestationer under skolåren kan leda till att den unga har en pessimistisk uppfattning om skolan som även påverkar dennes framtidsplaner.

THL och Me-stiftelsen (2018) tillägger att en av de 10 största riskfaktorerna till marginalisering är den ungas avsaknad av utbildning. 30 % av de finländska unga som vid 25 års ålder inte har avlagt en andra stadiets utbildning löper stor risk att som vuxna bli marginaliserade. Enligt Myrskylä (2012) klassificeras en ung person som marginaliserad då den unga befinner sig utanför studier och arbete och inte har mer än en grundskoleutbildning. Björkqvist (2018) rapporterar att man idag räknar att så många som 60 000 unga är marginaliserade i Finland eller håller på att bli det. År 2017 satsade Finland 18,4 miljoner euro på att hitta unga som riskerar att bli marginaliserade eller som redan är det. Via denna uppsökande verksamhet nåddes totalt 26 000 unga varav man kunde styra drygt 18 000 av dem till vidare åtgärd, antingen i form av studier eller i form av arbete. Av de 26 000 individer som nåddes var hälften från

målgruppen unga under 29 år. Finland satsade även år 2017 ungefär 109 miljoner euro på arbetsverkstäder. I dessa arbetsverkstäder hade de unga möjligheten att lära sig allt från elementära vardagsfärdigheter till att få tag på studie- eller arbetsmöjligheter.

Alatupa m.fl. (2007) lyfter fram att skolan har ett centralt ansvar för att den unga växer upp till en ansvarsfull och samhällsduglig individ. Det är skolans uppgift att lära ut tillräckliga färdigheter i livet så att den unga individen klarar sig i framtiden. Skolan har således ett ansvar att ingripa i den ungas liv ifall problem i den unga människans liv upptäcks. Tilus (2004) poängterar att det aldrig räcker att skolan endast konstaterar ett problem. Skolan har alltid ett professionellt ansvar att komma med åtgärder för problem och att ta ansvar över dem. Alatupa m.fl. (2007) understryker dock att det är viktigt att ta i beaktande att skolan är en institution som styrs av administrativa beslut. Det finns alltid begränsningar i bland annat resurserna för specialundervisning, elevvård och samarbete mellan hem och skola, som kan påverka förutsättningarna för skolgången.

Salmi, Mäkelä, Perälä och Kestilä (2012) ifrågasätter skolans möjligheter i att personalen faktiskt ser varje elev. Då samhället drar ner på resurser och barn- eller elevgruppstorlekarna ökar i respektive daghem och skolor har inte de vuxna tid och möjlighet att lära känna barnet eller eleven på ett personligt plan. Detta leder till att det blir svårt för den vuxna att märka av barnets behov av stöd redan i ett tidigt skede. De stora gruppstorlekarna belastar även en elevs förmåga att lära sig i skolan. Enligt Alatupa m.fl. (2007) har således skolan en viktig roll när det kommer till förebyggandet av marginalisering i samhället, men hur ska skolan ha möjligheten att se varje elev då det ständigt skärs ner på resurser?

Förutom att marginaliseringen leder till betydande konsekvenser på ett humanitärt plan för den marginaliserade unga, förorsakar den även omfattande kostnader för staten (THL & Me-stiftelsen, 2018). Även Karlsson (2018) påpekar att marginaliserade unga skapar enorma extrakostnader för samhället. Kostnaderna som uppkommer är exempelvis förlorade skatteintäkter, olika former av stöd och hälsovård. Även de åtgärdande tjänsterna, det vill säga de tjänster som uppstår då marginaliseringen redan har skett, är en stor utgift för den finländska staten i sig. För att minska på samhällets kostnader för marginalisering har Finland som målsättning att satsa på förebyggande

åtgärder för marginalisering. De förebyggande åtgärdsalternativen är märkbart förmånligare än de rådande korrigerande tjänsterna som blir aktuella då den unga människan redan är marginaliserad. Hilli, Ståhl, Merikukka, & Ristikari (2017) lyfter även fram att kostnaderna för marginalisering är starkt beroende av ifall den unga avlägger en examen efter grundskolan eller inte.

Alatupa m.fl. (2007) påpekar att det som karaktäriserar det finländska utbildningssystemet är den starka självbestämmanderätten som utbildningsarrangören innehar. När det kommer till grundutbildningen betyder detta i praktiken att kommunerna har många möjligheter i att själva bestämma över hur utbildningen ska organiseras. Den centrala normen är dock att grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (härefter Glgu 2014) som är utarbetad av Finlands utbildningsstyrelse, ska tillämpas. Dock kan kommunerna själva utarbeta egna läroplaner med den nationella läroplanen som grund. Enligt Glgu 2014 kan kommunerna i Finland i enlighet med lagstiftningen och läroplansgrunderna ordna flexibel undervisning (härefter FLEX-utbildning) för årskurserna 7–9.

Glgu 2014 påpekar att syftet med FLEX-utbildningen i Finland är att minska studieavbrott i den grundläggande utbildningen och därmed förebygga marginalisering. FLEX-utbildningen är således ämnad för de eleverna i årskurs 7–9 som man bedömer riskeras av att bli utslagna från fortsatt utbildning och arbetsliv. Målet med FLEX-utbildningen är att stärka elevernas studiemotivation och livskompetens. Eleverna ska ges de färdigheter som behövs för att klara av studierna samtidigt som de får stöd vid övergången till följande utbildningsstadium. Detta för att eleverna ska ha möjlighet att slutföra den grundläggande utbildningen.

Skolan har således en stor inverkan på marginaliseringen bland unga i samhället. Att förebygga marginalisering genom FLEX-utbildning kunde vara en förebyggande åtgärd som i det långa loppet ger positiva effekter på marginaliseringskostanderna för samhället och även på ungdomars välmående. Kluukeri (2015) nämner dock att det tills vidare inte finns officiell statistik på huruvida FLEX-utbildningen har motverkat marginaliseringen bland ungdomar i Finland. Dock har återkopplingen som Utbildningsministeriet fått från skolorna på fältet varit mycket positiv och Utbildningsministeriet understryker att FLEX-undervisningen fungerar. Kluukeri

(2015) nämner även att Utbildningsministeriet betonar vikten av att FLEX-verksamheten har en stor inverkan på förebyggandet av marginaliseringen bland unga i Finland. Exempelvis har alla elever som tagit del av FLEX-verksamheten i Karleby, Nivala och Ylivieska avklarat grundskolan och en stor del av dessa elever har även fortsatt studera efter grundskolan.

Som redan nämnt finns det ingen officiell statistik på ifall FLEX-utbildningen har motverkat marginalisering bland ungdomar i Finland. Dock anser Utbildningsministeriet att FLEX-verksamheten har haft en inverkan på marginaliseringen bland ungdomar i landet (Kluukeri, 2015). Johansson (2019) rapporterar hoppfyllda resultat angående antalet utslagna ungdomar år 2019. År 2015 satsade ministergruppen på åtgärder för att förebygga marginalisering bland ungdomar. Ministergruppen lade in satsningar på allt från småbarnspedagogiken till undervisningen i yrkesskolor och gymnasier. År 2015 var ungefär 15 % av alla finländska ungdomar i åldern 20–24 utanför studie- eller arbetslivet. Enligt Statistikcentralen var motsvarande siffra 11,9 % år 2018. Åtgärderna regeringen utförde hade således en positiv effekt. Dock nämndes det ingenting om regeringens satsningar på FLEX-utbildningen. Fakta är dock att åtgärder när det kommer till utbildning verkar ge resultat.

Sammanfattningsvis har skolan ett stort ansvar att kartlägga de elever som är i risk att efter grundskolan bli marginaliserade, men vilka elever ska få möjligheten att ta del av FLEX-utbildningen och på vilka grunder kan en sådan möjlighet ges? Enligt Glgu 2014 är syftet med FLEX-utbildningen att förebygga marginalisering genom att arrangera flexibla utbildningsmetoder för elever som riskeras att bli utslagna från fortsatt utbildning och arbetsliv. Hur bestämmer dock de skolor som anordnar FLEX-utbildning vilka elever som riskerar att bli utslagna från fortsatt utbildning och arbetsliv, och har skolorna faktiskt en chans att fånga upp alla elever som är i risk att bli utslagna från samhället? Glgu 2014 lyfter även fram att den unga själv tillsammans med vårdnadshavaren väljs till FLEX-utbildningen på basis av anhållan. En elev är således tvungen att själv ansöka om en plats på FLEX-utbildningen, huruvida en sådan verksamhet ens överhuvudtaget anordnas av skolan. Glgu 2014 poängterar även att likvärdiga antagningsgrunder ska tillämpas vid antagningen men att skolorna själva är ansvariga för hurdana antagningsgrunder som ska användas vid antagningen.

Som redan nämnt finns det inte så mycket forskning kring FLEX-verksamheten i Finland. Till mesta dels består forskningen av examensarbeten och pro gradu avhandlingar. I Riihimäkis (2014) pro gradu avhandling framkommer det att FLEX-verksamheten förebygger marginalisering och påverkar ungdomars levnadslopp positivt. Även Peltomäkis (2012) examensarbete lyfter fram att de ungdomar som tagit del av FLEX-utbildningen har goda erfarenheter av utbildningen eftersom utbildningen senare har påverkat deras liv positivt. Eftersom bland annat dessa forskningar visar att FLEX-verksamheten har en positiv effekt på marginalisering och elevers framtida liv, är det viktigt att skolan faktiskt fångar upp alla elever som bedöms ligga i riskgruppen bland ungdomar som riskerar att senare i livet bli marginaliserade. Syftet med denna avhandling är därför att undersöka hur antagningsprocessen för FLEX-utbildningen går till i svenskspråkiga skolor i Finland. Detta för att få en överblick i hurdana antagningsgrunder skolorna generellt använder sig av för att fånga upp elever som bedöms ligga i riskgruppen bland ungdomar som riskerar att bli marginaliserade från fortsatt utbildning och arbetsliv.

1.2 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med avhandlingen är att undersöka hur antagningsprocessen för FLEX-utbildningen går till i svenskspråkiga skolor i Finland. Avhandlingens data består av intervjuer. Intervjuerna har utförts med personer på skolorna som är ansvariga för antagningen till FLEX-utbildningen. I denna avhandling har 4 FLEX-lärare, 1 rektor och 1 studiehandledare intervjuats. Eftersom studien undersöker hur antagningen till FLEX-utbildningen går till i svenskspråkiga skolor i Finland, har informanterna varit utspridda över hela Svenskfinland. Tre av informanterna är arbetar på skolor i Österbotten, två av informanterna jobbar på skolor i Nyland och en av informanterna arbetar på en skola i Åboland.

Tre forskningsfrågor har utarbetats för att uppfylla undersökningens syfte. De utarbetade forskningsfrågorna är formulerade enligt följande:

1. Hur antas elever till FLEX-utbildningen?

2. Vilka kriterier tillämpas vid antagningen till FLEX-utbildningen?
3. Vilka elevmålgrupper antas till FLEX-utbildningen?

1.3 Avhandlingens disposition

Denna avhandling består av totalt fem kapitel. Det inledandet kapitlet behandlar bakgrunden, problemformuleringen och syftet med avhandlingen. I följande kapitel redogörs för FLEX-utbildningen som helhet och hur antagningsprocessen för FLEX-utbildningen går till. I kapitel tre behandlas valet av datainsamlingsmetod för avhandlingen och hur genomförandet av undersökningen samt analysen av materialet har gått till. Resultatet för undersökningen presenteras i kapitel fyra och grundar sig på avhandlingens forskningsfrågor. I kapitel 5 diskuteras slutligen undersökningens resultat och val av metod.

2 Flexibel grundläggande utbildning

I detta kapitel redogörs för FLEX-utbildningen som helhet. Inledningsvis redogörs för vad FLEX-utbildning är och hur många elever i Finland som berörs av FLEX-utbildningen. Därefter beskrivs den typiska FLEX-eleven och slutligen behandlas antagningsprocessen för FLEX-utbildningen.

2.1 Vad är FLEX-utbildning?

FLEX-utbildning står som redan nämns för *flexibel grundläggande utbildning*. Med FLEX-utbildning avses enligt Numminen och Ouakrim-Soivio (2007) verksamhetsformer som motverkar skolavbrott och förhindrar en elev att bli utan avgångsbetyg. FLEX-utbildningen ska även samtidigt säkerställa att eleven som deltar i FLEX-utbildningen får en studieplats på andra stadiet. FLEX-verksamheten går kort sagt ut på att utveckla verksamhetssätt och undervisningsmetoder som motsvarar en elevs individuella behov bättre än de undervisningsmetoder som för tillfället används i skolan. Glgu 2014 understryker att undervisningen på FLEX-utbildningen ska arrangeras som närundervisning i skolan bestående av handledda studier på arbetsplatser och andra lärmiljöer. Undervisning och studier utanför skolan är en viktig del av FLEX-utbildningen. Nironen (2013) betonar vikten av att en elev som deltar i FLEX-utbildningen ofta under skolåret får utföra arbetspraktiker. Via arbetspraktikerna får eleven en chans att bekanta sig djupare med samhället. Arbetspraktikerna kan även underlätta elevens val av fortsatt utbildning efter grundskolan. I genomsnitt är en elev som deltar i FLEX-utbildningen ute på arbetspraktik 4 gånger per läsår.

Manninen och Luukannel (2008) beskriver att den vanligaste verksamhetsformen på FLEX-utbildningen är smågruppsundervisning i egen FLEX-grupp med personlig handledning. Som redan nämnt hör även studier på arbetsplatser till de verksamhetsformerna som tillämpas på FLEX-utbildningen. Eventuella andra ämnesstudier som till exempel tillvalsämnen är integrerade i skolans övriga undervisning. Utbildningsstyrelsen (2014, s. 41) understryker vikten av att FLEX-

utbildningen ska anordnas i små grupper på skolan. I genomsnitt består elevgruppen enligt Kluukeri (2015) av ungefär tio elever.

Manninen och Luukannel (2008) poängterar att FLEX-verksamheten i allmänhet i skolorna har arrangerats i smågrupper bestående av en lärare med ett arbetspar. Läraren på FLEX-utbildningen har vanligen specialklasslärar- eller speciallärarutbildning. Arbetsparet kan till exempel vara en anställd via kommunen och inneha befattning som skolgångsbiträde, ungdomsarbetare eller samhällspedagog. Numminen och Ouakrim-Soivio (2009) tillägger att under arbetspraktiker ska en arbetstagare på arbetsplatsen ansvara för handledande uppgifter. Till dessa handledande uppgifter hör bland annat vägledning och stöd under arbetspraktikens gång. Det är skolans uppgift att informera handledaren på arbetsplatsen om hur hen ska vägleda en elev i arbetet. De inlärningsuppgifter eleven ska klara av på arbetsplatsen kommer man individuellt överens om. Den ansvariga läraren för FLEX-undervisningen på skolan besöker arbetsplatserna under arbetspraktiken och följer där upp elevens inläring. Avtal ingås med arbetsplatserna och inlärningsuppgifterna under arbetspraktikerna utvärderas.

En elev som deltar i FLEX-utbildningen har rätt till lagenligt stöd för lärande och skolgång, handledning och elevvård. Eleven har således all rätt att vid behov få allmänt eller intensifierat stöd. En elev som får särskilt stöd kan i undantagsfall antas till FLEX-utbildningen. Detta kan ske ifall man anser att arrangemanget i undervisning är till fördel för eleven och att eleven kan följa den läroplan som används på FLEX-utbildningen (Utbildningsstyrelsen, 2014).

Enligt Numminen och Ouakrim-Soivio (2007) är det i huvudsak grunderna i läroplanen för den grundläggande utbildningen som är riktgivande. Stoffet i läroplanen utformas till inlämningsuppgifter i skolan och på arbetsplatserna. Glgu 2014 (s. 41) definierar anpassningen av de individuella behoven på följande sätt:

Skolans arbetssätt och undervisningsmetoder ska utvecklas så att de motsvarar de individuella behoven hos de elever som valts till utbildningen. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid arbetsformer som ökar elevernas delaktighet och samhörighet i skolan samt stärker det fostrande arbete som är gemensamt för vårdnadshavarna och alla som arbetar inom den

flexibla grundläggande utbildningen. Aktiverande och arbetsinriktade studiemetoder ska prioriteras i undervisningen.

Numminen och Ouakrim-Soivio (2007) understryker även vikten av samarbetet med vårdnadshavarna. På FLEX-utbildningen ökar samarbetet med vårdnadshavarna i och med att vårdnadshavarna även får stöd vid fostrandet av deras barn. Vidare lyfter även Manninen och Luukannel (2008) fram att lägerskolor, utfärder och andra studiesätt samt specialkurser har blivit skraddarsydda för elever som deltar i FLEX-utbildningen.

Målet med FLEX-utbildningen är enligt Kluukeri (2015) att elever som deltagit i FLEX-utbildningen ska gå ut med ett avgångsbetyg efter grundskolan och ha en fortsatt studieplats. Manninen och Luukannel (2008) anser således att ifall eleverna på FLEX-utbildningen har fått ett avgångsbetyg efter avslutad termin och har planer i hur de fortsatta studierna i framtiden kommer att se ut, har målet med utbildningen uppfyllts. Vidare konstaterar Manninen och Luukannel att FLEX-verksamheten har uppvisats ha en positiv effekt på elevers studieframgång. 90 % av de elever som tar del av FLEX-utbildningen förbättrar sina studieprestationer. De elever som inte gynnas av FLEX-utbildningen anses ha så pass svåra familje- eller livssituationer att inte ens stödet från FLEX-utbildningen inverkar på studieprestationerna. Även elevers skolfrånvaro och beteendestörningar har minskat med hjälp av deltagandet i FLEX-utbildningen. I all sin enkelhet har således elevers studiemotivation förbättras genom att delta i FLEX-utbildningen.

Enligt Numminen och Ouakrim-Soivio (2007) är även målet för FLEX-utbildningen att försöka påverka skolans verksamhetsformer och skolans verksamhetskultur. Att utveckla verksamhetsformerna ger skolorna verktyg att bemöta s.k. krävande ungdomar. Principen ”en gemensam skola för alla” betonas och syftet är att grunda FLEX-utbildningen som en ny verksamhetsmodell för den grundläggande utbildningen. Förmodligen finns det ett stort antal elever som inom den grundläggande utbildningen som skulle gynnas av verksamhetsriktade arbetsformer och alternativa metoder som lyfter fram praktiskt arbete. FLEX-utbildningen påverkar såväl elevers studier som även lärares arbete och kommuners och skolors verksamhet.

2.1.1 Elever som berörs av FLEX-utbildningen i Finland

Enligt Vipunen - Utbildningsförvaltningens statistiktjänst (2019) fanns det totalt 1980 FLEX-elever i Finland år 2018. Av dessa FLEX-elever var 1302 pojkar och 678 flickor. Detta är 1,1 % av alla elever i de finländska högstadierna år 2018. Under de åtta senaste åren har elever som deltagit i FLEX-utbildningen per år varit i genomsnitt 1 % av det totala elevantalet i de finländska högstadieskolorna. Statistik över antalet elever som berörs av FLEX-utbildningen i de svenskspråkiga skolorna i Finland finns inte.

2.2 Den typiska FLEX-eleven

Enligt Janhonen och Sarja (2011) är en elev som antas till FLEX-utbildningen en ung person som riskerar att avbryta grundskolan. En elev som antas till FLEX-utbildningen är oftast omotiverad till att delta i den allmänna undervisningssituationen på högstadiet. I allmänhet behöver dock sällan eleven som deltar i FLEX-utbildningen någon form av specialundervisning. Eleven har således ett behov av att lära sig genom flexibla undervisningsmetoder för att klara av de målsättningar för lärande som föreskrivs i läroplanen.

Janhonen och Sarja (2011) lyfter dock fram att den typiska FLEX-elevens bakgrund varierar. Den vanligaste orsaken till att en elev väljer att ansöka om en plats på FLEX-utbildningen är att eleven har upprepande skolfrånvaron, det vill säga skolkar. Orsaken till skolfrånvaron är ofta individuell, men kan exempelvis enligt Manninen och Luukannel (2008) bero på att eleven är skoltrött eller har missbrukarproblem. Janhonen och Sarja (2011) tillägger att även att en allmän omotiverad attityd till att delta i standardiserade undervisningssituationer i högstadiet är en förekommande orsak till att en elev ansöker om en plats på FLEX-utbildningen. Oftast har eleven i samverkan med vårdnadshavaren insett det positiva med FLEX-utbildningen och dess målsättningar, då dessa slutligen förstår att ett avgångsbetyg är ett medel som möjliggör att eleven kan söka sig till fortsatta studier efter grundskolan.

Manninen och Luukannel (2008) nämner även att elever som söker sig till FLEX-utbildningen upprepande gånger har svårigheter med både koncentrationen och uppförandet. Auktoritetsproblem och aggressivitet har även påvisats vara allmänna utmaningar som elever som ansökt om en plats på FLEX-utbildningen har påvisat. Ofta visar sig även de typiska FLEX-eleverna ha svag självkänsla vilket påverkar deras studieprestationer negativt.

2.3 Antagningen till FLEX-utbildningen

Manninen och Luukannel (2008) nämner att de vanligaste orsakerna till att elever väljer att ansöka om en plats på FLEX-utbildningen är att de har problem med motivationen, har ett behov av att lära sig i smågruppsmiljö och har allmänt dåliga skolframgångar. Elever som ansöker om en plats till FLEX-utbildningen har även i genomsnitt svårare familje- och livssituationer i och med att eleverna ofta har psykosociala problem eller lever i otrygga hemförhållanden eller i ensamförsörjarfamiljer.

Vidare beskriver Numminen och Ouakrim-Soivio (2007) rekommendationer för kriterier för att en elev ska antas till FLEX-utbildningen. Eleven ska löpa risk att bli utan avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen eller i övrigt ha problem med skolgången. Ett kriterium kan också vara att elevens skolgång helt enkelt inte löper problemfritt på det traditionella sättet. Ett typiskt kriterium för att en elev ska bli antagen till FLEX-utbildningen är även att hen gynnas av metoder som betonar praktiskt arbete och av verksamhetsinriktade metoder. Eleven bör själv vara tillräckligt motiverad för att börja studera på FLEX-utbildningen och måste också i viss utsträckning klara av att arbeta självständigt med tanke på studierna under arbetspraktikerna. Glgu 2014 påpekar vidare att FLEX-utbildningen är avsedd för en elev i årskurs sju till nio.

Enligt Glgu 2014 antas en elev till FLEX-utbildningen genom en anhållan av eleven eller vårdnadshavaren. Numminen och Ouakrim-Soivio (2007) poängterar att en elev

inte ska föras över eller tas in till FLEX-utbildningen via skolan, utan ska själv ansöka om en plats på utbildningen. Numminen och Ouakrim-Soivio (2009) understryker även att det krävs att eleven och vårdnadshavaren har fattat ett aktivt och positivt beslut i frågan om att delta i FLEX-utbildningen för att kunna antas till utbildningen. Man hamnar aldrig via skolan på FLEX-utbildningen. Istället kan eleven bli antagen till en FLEX-utbildningen genom att anhölla om en plats på utbildningen.

Janhonen och Sarja (2011) lyfter dock fram att det är viktigt att skolan informerar elever och vårdnadshavare om FLEX-utbildningen och dess möjligheter för att elever på frivillig basis ska kunna ansöka om en plats på FLEX-utbildningen. Numminen och Ouakrim-Soivio (2009) understryker vikten av att elever bör få tillräcklig information angående FLEX-utbildningen. Informationsmaterialet bör innehålla en beskrivning av FLEX-utbildningen och dess kännetecken för att eleverna och vårdnadshavarna ska kunna få en bild av vad verksamhetsformen grundar sig på. Skolorna kan informera allmänt om FLEX-utbildningen på exempelvis föräldramöten eller genom informationsbrev som skickas till hemmen med eleverna.

Manninen och Luukannel (2008) har utformat färdiga rekommendationer för skolorna i hur antagningen till FLEX-utbildningen kan gå till. Dessa rekommendationer är indelade i fyra faser. Vid antagningsprocessens första fas ska skolan informera elever och föräldrar om FLEX-utbildningen. Den andra fasen kräver att elever ansöker om en plats på FLEX-utbildningen. Den tredje fasen i antagningsprocessen består av antagningsintervjuer med elever och deras vårdnadshavare. Den fjärde och sista rekommenderade fasen består slutligen av beslutsfattandet huruvida elever som ansökt om en plats på FLEX-utbildningen ska antas till utbildningen eller inte.

Vidare rekommenderar även Numminen och Ouakrim-Soivio (2009) att en elev som ansöker om en plats på FLEX-utbildningen ska intervjuas. Eleven ska väljas till intervjun på basis av egen ansökan och/eller på rekommendation av elevvårdsgruppen. För intervjun reserveras minst en timme och i vissa skolor är även elevens vårdnadshavare med vid intervjun. Som intervjuare fungerar ofta de som ansvarar för verksamheten på FLEX-utbildningen på skolan, det vill säga lärare eller ungdomsarbetare och eventuellt även rektorn. Målsättningen med intervjun är att säkra ifall eleven som ansökt om en plats på FLEX-utbildningen är lämplig för en FLEX-

grupp och för att ta reda på elevens förhållningssätt till arbetsformerna och –metoderna på FLEX-utbildningen. Under intervjun försöker man även få en klarhet i fråga angående elevens motivation, vad eleven har för intressen och hur eleven eventuellt skulle platsa i gruppen med tanke på elevsammansättningen. Ett avgörande antagningskriterium är att en elev faktiskt har viljan att delta i FLEX-utbildningen. Att endast bli rekommenderad av lärare eller vårdnadshavare räcker inte.

Det som är kännetecknande för elever som antas till FLEX-utbildningen är att eleverna underpresterar och har svag studiemotivation. Som redan nämnt är de elever som man bedömer att riskeras av att bli utslagna från fortsatt utbildning eller arbetsliv i fokus vid antagningen till FLEX-utbildningen (Utbildningsstyrelsen, 2014). Numminen och Ouakrim-Soivio (2009) tillägger som redan nämnt att de elever som antas till utbildningen löper risk att bli utan avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen. Dessa påståenden väcker dock tankar för hur skolorna ska veta vilka elever som borde antas till utbildningen i en högre utsträckning än andra? Hur bedömer skolorna vilka elever som i högre grad riskeras för att falla för marginaliseringen än andra elever som ansöker till utbildningen?

Vidare poängterar Glgu 2014 att likvärdiga antagningsgrunder ska tillämpas vid antagningen av elever. Dock vet vi egentligen inte hur respektive skolors antagningssystem går till eftersom Glgu 2014 understryker att utbildningsanordnaren själv beslutar om grunderna för antagningen av elever till FLEX-utbildningen och antagningsförfarandet. Vad innebär dock detta i praktiken? Hurdana problem prioriterar skolorna att eleverna ska ha för att bli antagna till FLEX-utbildningen? Ser skolorna risken för marginalisering bland de elever som antas till utbildningen eller antas de till utbildningen utifrån övriga orsaker? Och är skolorna medvetna om de rekommendationer som finns för antagningsprocessen eller har de utarbetat egna system för hur antagningen av elever till FLEX-utbildningen ska gå till?

3 Metod och genomförande

I detta kapitel presenteras avhandlingens syfte och forskningsfrågor. Därefter beskrivs forskningsprojektet, val av datainsamlingsmetod och val av informanter för forskningen. Vidare redogörs för den kvalitativa innehållsanalysen och hur analysarbetet i undersökningen har genomförts. Avslutningsvis presenteras forskningsetiska perspektiv.

3.1 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med avhandlingen är att undersöka hur antagningsprocessen för FLEX-utbildningen går till i svenskspråkiga skolor i Finland.

Tre forskningsfrågor har utarbetats för att undersöka avhandlingens syfte. De utarbetade forskningsfrågorna lyder enligt följande:

1. Hur antas elever till FLEX-utbildningen?
2. Vilka kriterier tillämpas vid antagningen till FLEX-utbildningen?
3. Vilka elevmålgrupper antas till FLEX-utbildningen?

3.2 Projektet Flexibel grundläggande utbildning (FLEX/JOPO) i Svenskfinland

Forskningsprojektet Flexibel grundläggande utbildning (FLEX/JOPO) i Svenskfinland påbörjades hösten 2018 vid ämnet specialpedagogik vid Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier vid Åbo Akademi i Vasa. Syftet med projektet är att kartlägga hur FLEX används i Svenskfinland och att få svar på vilka lösningar eleverna erbjuds i sin skolgång. Ytterligare ett syfte med projektet var att ta reda på vilka elevmålgrupper som gynnas utav utbildningen för att sedan jämföra de olika skolornas FLEX-utbildningskoncept med varandra. Dessutom är ett av projektets målsättningar

att utreda behovet av ett nätverk för personal som arbetar med FLEX-utbildningen och ifall att behovet av en nätverksgrupp finns också eventuellt starta ett sådant. Projektets huvudakliga målsättning var att få mera kunskap om FLEX-utbildningen i Svenskfinland för att kunna utveckla verksamheten.

Inom projektet utfördes en datainsamling i form av en enkätundersökning för att få en första inblick i fältet. Hösten 2018 sändes en webbenkät till alla rektorer i högstadieskolorna i Svenskfinland och även till de svenskspråkiga skolorna i resten av landet. Totalt sändes webbenkäten som tangerade FLEX-verksamheten i skolan till 35 rektorer. Våren 2019 hade totalt 26 rektorer svarat på enkäten och totalt 15 rektorer besvarade att skolan anordnar FLEX-utbildning. Webbenkäten bestod av totalt 30 frågor som behandlade bland annat elevgruppens utformning, utmaningar bland elever inom FLEX-utbildningen samt den upplevda nyttan av utbildningen. Jag har tagit del av det data som projektet samlat in genom att välja informanter till min avhandling utifrån svaret på 1 av de 30 besvarade frågorna i webbenkäten. Frågan i enkäten som tangerade vem i skolan som fungerar som kontaktperson för FLEX-utbildningen var således till enorm nytta för denna undersökning. Baserat på svaret i enkäten fick jag en kännedom om vilka personer jag har möjlighet att intervjua inför denna undersökning. Jag har såldes valt att i en liten grad utnyttja svaren från de besvarade webbenkäterna för att sedan specifikt undersöka hur antagningsprocessen för FLEX-utbildningen går till i svenskspråkiga skolor.

3.3 Val av datainsamlingsmetod

En kvalitativ metod har valts för att få svar på de utarbetade forskningsfrågorna för undersökningen. En kvalitativ metod har enligt Rennstam och Wästerfors (2015) skapats för att ge en inblick i vad olika samhällsliga fenomen betyder i det sammanhang där de utformas. Vidare påpekar även Rennstam och Wästerfors att val av kvalitativa metoder till undersökningar syftar till att förstå processer, betydelser och kvaliteter i fenomenen. I denna undersökning har antagningsprocessen för FLEX-utbildningen i svenskspråkiga skolor i Finland undersökts.

Inom kvalitativa metoder är intervjusamtal exempel på kvalitativt data. (Ahrne & Svensson, 2011) När det kommer till att samla in kunskap om samhällsprocesser

kommer forskaren förhållandevis nära de miljöer som forskningen handlar om eftersom forskaren via den kvalitativa metoden ofta får en mer direkt kunskap om själva föremålen för forskningen, vilket ofta anses vara till en stor fördel. Vidare understryker Larsen, Kärnekull & Kärnekull (2009) att ifall forskaren vill skaffa sig en helhetsförståelse av enskilda fenomen är en kvalitativ metod det tillvägagångssätt som lämpar sig för forskningen bäst. Rennstam och Wästerfors (2015) poängterar även att intervjuer ger en mångsidigare bild av intervjupersonens livsvärld. Informantens erfarenheter, kontakter och aktiviteter genomsyrar hans handlande och intervjuerna kan således gestalta livsvärlden så att informantens agerande synliggörs och blir begripligt i forskning. Vidare lyfter även Tuomi (2009) fram att intervjun fungerar som en utmärkt datainsamlingsmetod då man som forskare vill få så mycket information som möjligt av det som undersöks. Ytterligare en fördel är att forskaren vid intervjutillfället kan ställa informanten följdfrågor som leder till kompletterade och fördjupade svar. Informanten kan även be om att få förklaringar vid minsta lilla otydlighet från forskaren. Även att observera informanten vid intervjutillfället kan leda till att det blir enklare för forskaren att tolka svaren (Larsen, m.fl., 2009). I denna avhandling fungerar således intervjun som datainsamlingsmetod.

I denna undersökning har jag utfört intervjuerna som fokuserade intervjuer. Tjora (2012) nämner att fokuserade intervjuer är ett alternativ för djupintervjun som bör övervägas om temat är avgränsat och forskaren anser att förtroendet kan skapas relativt snabbt när det inte är väldigt känsliga eller besvärliga teman som tas upp. Vidare konstaterar Trost (2010) att de fokuserade intervjuerna kan användas då man vill understryka att intervjun har ett fokus, då den handlar om ett tema. Jag har valt att använda fokuserade intervjuer eftersom syftet med undersökningen är att undersöka hur antagningsprocessen för FLEX-utbildningen går till i svenskspråkiga skolor i Finland, baserat på informanternas erfarenheter, samt utifrån deras reflektioner över hur antagningsprocessen på respektive skola går till. Informanterna är rekryterade på basis av att de faktiskt har en kännedom om hur antagningsprocessen för FLEX-utbildningen sköts på skolan de arbetar på.

Den kvalitativa intervjun kan vara både strukturerad och ostrukturerad. Vid strukturerade intervjuer har forskaren gjort upp en lista med färdiga frågor som ställs vid intervjutillfället. Informanten formulerar sina svar självständigt baserat på frågorna

som ställs. I den ostrukturerade intervjun har inte forskaren färdigt utarbetat formulerade frågor. Det rekommenderas att forskaren använder sig av viss grad av struktur vid intervjuer om man har begränsat med tid för undersökningen och ifall forskaren inte har en så stor erfarenhet av intervjuer (Larsen, m.fl., 2009). Eftersom denna avhandling har ett tidsmässigt uppställt mål och för att jag personligen inte har en desto större erfarenhet av att utföra intervjuer, var även valet av att använda mig av strukturerade intervjuer passande. I denna undersökning har jag som forskare således valt att utgå från strukturerade fokuserade intervjuer med färdigt utformade frågeställningar (bilaga 1). Dock har följdfrågor ställts informanterna vid svar som kräver förtydligande. Kvale och Birkmann (2014) poängterar att intervjuarens förmåga att lyssna aktivt är lika viktigt som att behärska frågetekniken. Ett beslut om dock vilka av de många dimensionerna som ska följas upp av intervjuaren under intervjun kräver kunskap om intervjuämnet från den intervjuades sida. Jag har således ställt informanterna följdfrågor då jag velat få ett förtydligande svar från informanten. Detta har lett till mer fördjupade och kompletterade svar som även påverkat resultatet. Frågorna som ställts under intervjuerna har varit öppna. Med öppna frågor avser Trost (2010) att informanten inte kan välja mellan färdiga svarsalternativ vid intervjun, utan istället formulerar sina egna svar på de färdigt utarbetade frågorna.

Intervjuerna har till största del utförts genom videosamtal på Skype. En intervju har utförts ansikte mot ansikte och en intervju har gjorts via telefonsamtal. De resterande fyra intervjuerna har dock utförts via Skype. Eftersom informanterna har varit utspridda över hela Svenskfinland valde jag att utföra intervjuerna på Skype på grund av praktiska skäl. Intervjun som utfördes via telefonsamtal var först meningen att utföras via Skype. Dock uppkom tekniska problem med täckningen redan innan intervjun skulle starta, så ett telefonsamtal var ett bättre alternativ för intervjun. Intervjun som utfördes ansikte mot ansikte var på initiativ från informanten. Alla intervjuer har ljudinspelats. Tjora (2012) poängterar att ljudinspelning ska användas i fokuserade intervjuer. Detta för att med säkerhet få med det som sägs samtidigt som jag som forskare kan koncentrera mig mer på informanten som intervjuas. Till denna avhandling har ljudinspelningen gjorts via en pekplatta med en färdigt programmerad ljudinspelningsapplikation. Även Tidström och Nyberg (2012) lyfter fram att vid genomförandet av intervjuer så måste svaren dokumenteras ordentligt. Innan intervjuerna har jag frågat informanterna om det går an att intervjuerna spelas in för

dokumentationens skull. Tjora (2012) poängterar även att forskaren bör fråga informanten om tillstånd angående att en inspelning av intervjun genomförs. Vid genomförandet av intervjuerna inför denna avhandling har således alla informanter gett mig som forskare tillstånd att ljudinspela samtalet.

Alla intervjuer har blivit transkriberade. Med transkribering menar Kvale och Birkmann (2014) att man transformerar från en form till en annan. I denna avhandling har alltså de muntliga samtalen med informanterna omvandlats till skriven text. Tjora (2012) rekommenderar att man vid användning av djupintervjuer utför en fullständig transkribering av materialet i efterhand. Jag valde att även transkribera materialet i denna avhandling fullständigt trots att det är frågan om fokuserade intervjuer och inte djupintervjuer. Detta för att garantera att jag vid analyserandet av resultatet fått allting relevant med. Ahrne och Svensson (2011) tillägger att transkriberingen kan utföras på många sätt och intervjuuskriften kan se olika ut beroende på vilken analys man i sin undersökning kommer att utföra. Fördelen med transkribering är att man som forskare lär känna sitt material och kan inleda tolkningsarbetet redan vid lyssnandet och skrivandet av det inspelade materialet.

3.4 Val av informanter

Enligt Ahrne och Svensson (2011) är de forskningsfrågor som forskaren har utarbetat till undersökningen avgörande för vilken grupp eller vilka grupper av människor som man är intresserad av att intervjua. När man är intresserad av en mycket speciell grupp av människor kan det ibland gå att få tag på listor över vilka personer som man kan välja att intervjua. I denna undersökning har jag utgått från svaren från enkäten som forskningsprojektet *Flexibel grundläggande utbildning (FLEX/JOPO) i Svenskfinland* sände ut till alla högstadieskolor i Svenskfinland. Frågan i enkäten som tangerade vem i skolorna som fungerar som kontaktperson för FLEX-utbildningen var således till en stor nytta för denna undersökning, eftersom jag baserat på svaren i enkäten fick en kännedom om vilka personer jag har möjlighet att intervjua. Syftet för avhandlingen är att undersöka hur antagningsprocessen för FLEX-utbildningen går till i svenskspråkiga skolor i Finland. Därför är det viktigt att få tag på rätt kontaktpersoner som har kännedomen om tematiken. Även Tjora (2012) poängterar att huvudregeln

vid urval av informanter i kvalitativa intervjustudier är att forskaren försöker välja informanter som av olika orsaker kan uttala sig om det aktuella temat. I detta fall har alltså informanterna en kännedom om hur antagningsprocessen för FLEX-utbildningen på skolan de jobbar på går till.

För att få tag på rätt kontaktpersoner kontaktades de 15 skolor som i webbenkäten uppgav anordna FLEX-utbildning. Skolorna kontaktades genom att e-post sändes till de personer som rektorerna i webbenkäten uppgavs vara kontaktpersoner för FLEX-utbildningen på skolan. Totalt sex kontaktpersoner svarade tillbaka på mejlet och var villiga att bli intervjuade om antagningsprocessen för FLEX-utbildningen på skolan de jobbar. En passande tidpunkt för intervjun bestämdes sedan via e-post. Eftersom jag i avhandlingen endast fokuserar på processen för elevantagningen till FLEX-utbildningen, anser jag att jag som forskare inte behöver utföra en större gallring av vilka kontaktpersoner i de olika skolorna som lämpar sig bäst för forskningen än andra. Antagningsprocessen för FLEX-utbildningen kan se olika ut i olika skolor och därför har jag som forskare bestämt mig för att inte ta reda på för mycket förhandsinformation angående antagningen för att få så tillförlitliga resultat som möjligt.

Att endast sex kontaktpersoner har intervjuats av totalt 15 potentiella kontaktpersoner leder till ett bortfall på 60 %. Enligt Tidström och Nyberg (2012) måste antalet informanter väljas så att forskaren får tillräckligt med information som tillrättavisar resultatet så att man kan dra meningsfulla och tillförlitliga slutsatser. Även antalet informanter påverkas av vilken nivå av undersökning som utförs och vilka metoder som används i undersökningen. Trost (2010) tillägger även att vid kvalitativa intervjuer är ett litet urval av informanter att föredra för att materialet inte ska bli ohanterligt. Till denna undersökning har som tidigare nämnts totalt 6 informanter intervjuas. Informanterna har som redan nämnts blivit kontaktade på grund av deras kännedom om tematiken. Dessa sex informanter bestod av fyra lärare för FLEX-utbildningen i respektive skola, en rektor och en studiehandledare. Informant 1 [I1], informant 2 [I2], informant 3 [I3] och informant 4 [I4] fungerar som lärare för FLEX-utbildningen på deras skolor och alla innehar även befattningen speciallärare. Informant 5 [I5] är studiehandledare på en skola som anordnar FLEX-utbildning medan informant 6 [I6] är rektor på en skola som också bedriver FLEX-verksamhet.

Eftersom avhandlingens syfte är att undersöka hur antagningsprocessen för FLEX-utbildningen går till i svenskspråkiga skolor i Finland, är informanterna utspridda över hela Svenskfinland. Av dessa sex informanter jobbar tre informanter på svenskspråkiga skolor i Österbotten, två av informanterna arbetar på svenskspråkiga skolor i Nyland och en av informanterna jobbar på en svenskspråkig skola i Åboland. Tre av informanterna är män och tre är kvinnor.

3.5 Kvalitativ innehållsanalys

I analysen av kvalitativa data är det forskaren själv som fungerar som det viktigaste analysredskapet. I praktiken bör forskaren oberoende av val av analysmetod utgående från enstaka utsagor komma fram till resultat som ligger på en högre abstraktionsnivå och som även eventuellt går att generalisera. Det är viktigt att forskaren analyserar meningen av enskilda svar från informanter och sedan jämför och sammanför dessa med varandra (Tidström & Nyberg, 2012). Vidare påpekar Fejes och Thornberg (2015) att vid den kvalitativa analysprocessen undersöker forskaren systematiskt sitt datamaterial för att komma till sitt resultat. Analysen består av att aktivt arbeta med materialet, organisera det och leta efter mönster.

I denna avhandling har jag vid analysen av materialet använt mig av en kvalitativ innehållsanalys. Den kvalitativa innehållsanalysen är troligtvis det mest använda analys sättet. Syftet med en kvalitativ innehållsanalys är att identifiera gemensamma drag, mönster, samband och skillnader i materialet (Larsen m.fl., 2009). Tidström och Nyberg (2012) lyfter ytterligare fram att metodens idé är att forskaren vid analysarbetet går från enskilda uttalanden till större helheter genom att systematiskt gruppera en text. Även Hsieh och Shannon (2005) påpekar att den kvalitativa innehållsanalysen är en flexibel metod när forskare i undersökningar vill tolka texter av olika slag. Newby (2010) tillägger att olika typer av texter i detta avseende kan vara inspelat material, utskriven text eller exempelvis muntligt framförda utsagor. Som redan nämnt har ljudinspelat material omvandlats till utskriven text i denna avhandling. Den utskrivna texten har sedan analyserats.

Vidare beskriver Larsen m.fl. (2009) den allmänna arbetsgången för den kvalitativa innehållsanalysen. Det första steget i arbetsgången är att data samlas in och görs om till texter för att sedan bli kodade. Koderna klassificeras sedan i kategorier och datamaterialet från forskningen fördelas enligt dessa kategorier. Därefter granskas materialet så att meningsfulla processer och mönster blir identifierade. Avslutningsvis utvärderas de identifierande mönstren mot den befintliga forskningen och teorierna som finns inom området och överförbar ny kunskap om området utformas.

Enligt Tidström och Nyberg (2012) är ofta utsagorna som analyseras utifrån metoden för kvalitativ innehållsanalys givna utifrån den teoretiska referensramen. Detta har metoden fått kritik för eftersom innehållsanalysen ibland avsiktligt utelämnar material eftersom grupperingen ibland just sker på basen av en på förhand fastslagen teoretisk referensram. För att öka på forskningens tillförlitlighet är det därför viktigt att forskaren grundligt beskriver hur innehållsanalysen har blivit genomförd. Dock påpekar Newby (2010) och Hsieh och Shannon (2005) att den kvalitativa innehållsanalysen kan delas in i tre olika metoder baserat på hur materialet i fråga undersöks. De indelade metoderna kallas induktiv-, deduktiv- och summerande innehållsanalys. Hsieh och Shannon (2005) lyfter fram att det som skiljer metoderna från varandra är hur kodningsprocessen av materialet går till. I den induktiva metoden kodar forskaren materialet direkt ur forskningsdatat. Vid den deduktiva innehållsanalysen sker analysen av forskningsresultatet baserat på en färdigt utformad teori, det vill säga den teoretiska referensramen bakom undersökningen. Den summerande innehållsanalysen däremot jämför materialet med hjälp av nyckelord och innehåll. I denna undersökning har jag som forskare i första hand analyserat innehållet baserat på den induktiva metoden, det vill säga kodat materialet utifrån forskningsdatat. Cohen, Manion och Morrison (2018) understryker att med hjälp av den induktiva analysprocessen försöker forskaren på basis av materialet komma fram till en förklaring eller en modell av något. Vid en induktiv analysprocess utvecklar forskaren en förståelse av materialet genom att härleda sammanfattningar, teman och förklaringar etc. Genom att exempelvis hänvisa till undersökningens forskningsfrågor, kan man påbörja den induktiva analysprocessen. Forskaren bör undvika att använda teoristyrda kategorier vid analysen och ska istället låta "texten tala" utifrån det insamlade materialet.

Jag har valt att organisera kategorierna och övergripande teman enligt vad i materialet som svarar på respektive forskningsfråga. Detta har gjorts genom att först läsa det transkriberade materialet noga. Sedan har jag utifrån forskningsfrågorna färgkodat de delar av texten som hänger ihop med respektive forskningsfråga utifrån tankar och synpunkter informanten lyfter fram. Forskningsfråga 1 har markerats med en grön färg, forskningsfråga 2 har markerats med en lila färg och forskningsfråga 3 har markerats med en ljusröd färg. Den induktiva analysprocessen jag har valt att utföra beskriver Hsieh och Shannon (2005) enligt följande. Forskaren bör först utföra närläsningar av det transkriberade materialet för att få en överblick av det insamlade materialet. Sedan ska de delar av texten som uttrycker identifierbara tankar, idéer eller meningsenheter kondenseras genom kodning. Koderna organiseras i kategorier och övergripande teman. I resultatdelen tolkas och presenteras sedan dessa kategorier och teman tillsammans med textexempel och citat.

Undersökningens syfte är att ta reda på hur antagningsprocessen för FLEX-utbildningen går till i svenskspråkiga skolor i Finland. Glgu 2014 har i viss mån utformade bestämmelser för hur antagningsprocessen för FLEX-utbildningen ska gå till, men eftersom skolorna enligt Glgu 2014 själva beslutar grunderna för antagningen av elever till FLEX-utbildningen, vill jag som forskare ta reda på hur de olika svenskspråkiga skolorna i Finland sköter antagningsprocessen i praktiken. Jag kan således inte analysera materialet genom att endast basera kodandet utifrån den teoretiska referensramen eftersom skolorna ändå sköter antagningsprocessen genom egna system. Detta är ytterligare en motivering till att jag valt att analysera materialet genom en induktiv analysprocess.

3.6 Forskningsetiska perspektiv

Varje studerande och forskare har ett etiskt och juridiskt ansvar för den forskning som hen ägnar sig åt. Forskningen bör följa god vetenskaplig praxis och ge en så sanningsenlig bild som möjligt av fenomenet som undersöks (Nyberg, 2012). Till god vetenskaplig praxis hör bland annat att forskaren i sin egen forskning bör ta hänsyn till andra forskares arbete och resultat. Övriga forskares arbete bör respekteras genom att

man på ett rätt sätt hänvisar till deras publikationer. Forskaren bör även se till att kriterierna för vetenskaplig forskning tillämpas när det kommer till datainsamlings-, undersöknings- och bedömningsmetoder. (Forskningsetiska delegationen, 2012.)

Oetisk och oärlig verksamhet hör till avvikelser från god vetenskaplig praxis. Sådan typ av verksamhet skadar den vetenskapliga forskningen och leder till missvisande resultat. Avvikelse från god vetenskaplig praxis grupperas i oredlighet i vetenskaplig verksamhet och försummelse av god forskningspraxis. Till oredlighet i vetenskaplig verksamhet hör bland annat att forskaren presenterar falska resultat eller missvisande information genom att exempelvis sprida dessa i en publikation. Till denna kategori hör även att forskaren plagierar, förfalskar, fabricerar eller förfalskar information i sin forskning. Till försummelse av god forskningspraxis hör bland annat ohyfsad underlåtenhet och vårdslöshet i forskningen. (Forskningsetiska delegationen, 2012.)

3.6.1 Reliabilitet och validitet

Med reliabilitet avses forskningsresultatets konsistens och tillförlitlighet. Ofta behandlas frågan om reliabilitet huruvida resultatet för forskningen kan reproduceras av andra forskare eller vid andra tidpunkter. Reliabiliteten tar fasta på huruvida informanterna kommer att ändra sina svar under en intervju eller ifall de ger olika svar till olika intervjuare (Kvale & Birkmann, 2014). Larsen m.fl. (2009) poängterar att ifall flera forskare genomför samma undersökning, och att samma resultat då bevisar en hög reliabilitet. Larsen m.fl. (2009) tillägger även att det i intervjuer finns stor risk att informanten påverkas av intervjusituationen och intervjuaren och det kan ha en stor påverkan på vad som sägs precis då under intervjutillfället. Detta påverkar således undersökningens reliabilitet. I denna undersökning har jag intervjuat totalt 6 informanter med färdigt utarbetade intervjufrågor (. Alla intervjuer har trots samma utarbetade intervjufrågor som grund varit på sitt sätt olika. Jag är medveten om att det finns en stor risk att informanterna jag intervjuat har påverkats av intervjusituationen och mig som intervjuare och att detta därmed påverkat denna undersöknings reliabilitet. Till reliabilitet hör även att informationen som samlas in behandlas på ett tillförlitligt sätt. För att garantera hög reliabilitet bör intervjuaren hålla reda på materialet och inte blanda ihop på till exempel vem som i intervjuer sagt vad. I denna undersökning har jag varit noggrann med att hålla reda på materialet genom att

ljudinspela materialet och sedan transkribera det till skriven text. På detta sätt har jag som forskare garanterat att inte intervjuerna blandats med varandra.

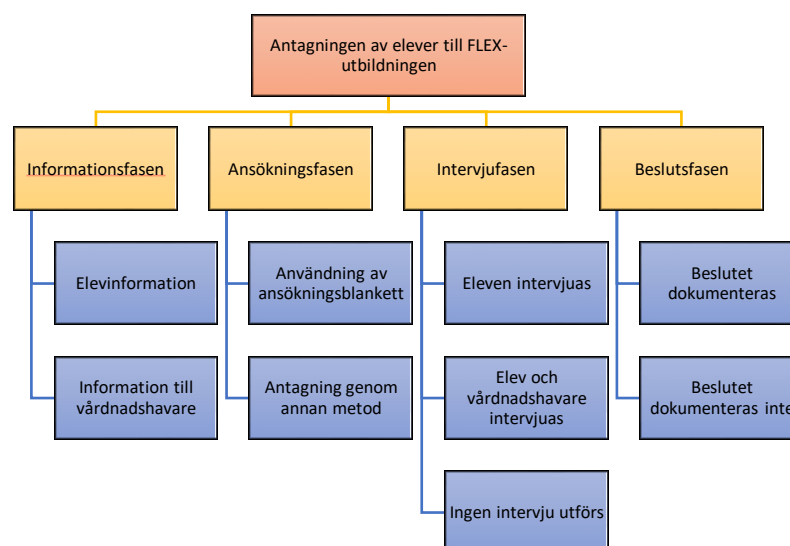
Validitet däremot handlar om resultatets relevans eller giltighet. Det vill säga att materialet som samlas in är relevant för den frågeställning som valts för undersökningen. I intervjusammanhang är det enklare att försäkra sig om en hög validitet i undersökningar eftersom ändringar i arbetets gång kan ske ifall man som forskare upptäcker att det finns detaljer som ytterligare är viktiga för frågeställningen. En flexibel process under arbetets gång där man kan ändra på frågorna efterhand leder till en högre validitet (Larsen m.fl., 2009). Under intervjuerna har jag som forskare ställt informanterna andrafrågor då jag velat ha ett förtydligande svar på frågorna. Detta har stärkt undersökningens validitet. Kvale och Birkmann (2014) understryker även att validiteten ska genomsyra hela forskningsprocessen. Validering handlar om att forskaren ständigt kontrollerar, ifrågasätter och teoretiskt tolkar resultaten.

4 Resultat

I detta kapitel presenteras undersökningens resultat. Resultatredovisningen är indelad enligt forskningsfrågorna för undersökningen. I kapitel 4.1 redovisas resultatet för den första forskningsfrågan. I kapitel 4.2 redovisas resultatet för den andra forskningsfrågan och i kapitel 4.3 presenteras resultatet för den tredje forskningsfrågan i undersökningen. Alla forskningsfrågor har analyserats med hjälp av en kvalitativ innehållsanalys.

4.1 Antagningen av elever till FLEX-utbildningen

Vid resultatredovisningen av den första forskningsfrågan redogörs för antagningen av elever till FLEX-utbildningen. Informanternas utsagor om antagningsprocessen har kategoriserats och analyserats med hjälp av kvalitativ innehållsanalys. Kategorierna är: informationsfasen, ansökningsfasen, intervjufasen och beslutsfasen. De angivna kategorierna har sedan vidare kategoriserats till underkategorier för att ge en mer detaljerad bild av antagningsprocessen.

Figur 1. Antagningen av elever till FLEX-utbildningen

4.1.1 Informationsfasen

För att en elev ska ha möjlighet att antas till FLEX-utbildningen krävs det att eleven och hans föräldrar har information om vad FLEX-utbildning egentligen innebär och att eleven är medveten om vad som krävs för att överhuvudtaget ha möjlighet att få en plats på FLEX-utbildningen. Informationsfasen har jag ytterligare delat in i två underkategorier: elevinformation och information till vårdnadshavare.

Elevinformation

Informationen skolorna ger elever om FLEX-utbildningen och dess möjligheter kan gå till på olika sätt, men i största grad är informationen som ges på alla skolor den samma. Skolorna informerar eleverna om FLEX-utbildningen genom att exempelvis utföra rundturer i klassen, ordna presentationer om FLEX-verksamheten och genom att dela ut informationsbrev. Informationsbreven kan delas ut både elektroniskt via Wilma och genom traditionella pappersbrev. Det är även vanligt att enskilda lärare, oftast klassföreståndare, informerar enskilda elever på skolan om FLEX-utbildningen och dess möjligheter. Detta sker ofta om läraren anser att FLEX-utbildningen och dess undervisningsform kunde lämpa sig för specifika elever. Informationen till de enskilda eleverna kan då exempelvis ges vid personliga diskussioner med elever eller via handledningssamtal. Personer på skolan som också kan föra enskilda diskussioner med specifika elever om alternativet kan vara exempelvis rektor, speciallärare eller någon från den pedagogiska stödgruppen.

Det kan då också komma den vägen att jag eller rektorn eller då klassföreståndaren är i direkt kontakt med eleven och ibland diskuterar vi lite med eleven först och berättar vad FLEX är och lite om det här kunde vara ett sätt att jobba. [I1]

Oftast går det ju via KF, alltså klassföreståndaren, som i sista hand kanske nog uppmanar en elev att ansöka. Tar kanske upp det på något handledningssamtal eller i samtal med eleven. [I2]

Informationen går ut egentligen till alla [elever] om den här verksamheten. Sedan kontaktar vi nog enskilda [elever] också och frågar om det här kunde vara något speciellt för er. [I6]

Information till vårdnadshavare

Informationen om FLEX-utbildningen och dess möjligheter går även ut till elevers vårdnadshavare. Till vårdnadshavarna ges ofta informationen via föräldramöten och informationsbrev. Informationsbreven kan ges både elektroniskt via Wilma eller genom pappersbrev via eleverna. Ofta går informationen till vårdnadshavare även genom att vårdnadshavarna själva tar kontakt med skolan och vill veta mera om FLEX-verksamheten och dess möjligheter. Då svarar ofta rektorn eller FLEX-läraren personligen på frågorna. I en del fall tar även skolan kontakt med vårdnadshavare för att diskutera ifall FLEX-utbildningen som alternativ kunde vara en möjlig lösning för en specifik elev. Detta kan ske ifall en specifik elev skulle vilja ansöka om en plats på FLEX-utbildningen. Skolan tar då kontakt med vårdnadshavarna för att diskutera ifall FLEX-utbildningen kunde vara en lämpad utbildningsform för eleven i fråga eller för att diskutera eventuella missförstånd som vårdnadshavaren kan ha angående FLEX-verksamheten.

Egentligen så börjar jag med att informera [om FLEX-utbildningen] på ett föräldramöte som är i början av vårterminen. Då är alla åttans föräldrar på plats så då har jag ett kort infotillfälle där jag berättar vad FLEX-undervisning är. [I4]

Vi går ju förstås ut på Wilma med information också att vi har en sådan klass och om man då vill komma på det här mötet och veta mera så är man välkommen. [I5]

4.1.2 Ansökningsfasen

De flesta informanterna uppger att det krävs en ansökan av en elev för att denna ska kunna ansöka till FLEX-utbildningen på skolan. En informant [I3] rapporterar dock att en ansökning av eleven inte krävs för att hen ska bli antagen till FLEX-utbildningen. Jag har ytterligare delat in resultatet av ansökningsfasen i två underkategorier: användning av ansökningsblankett och antagning genom annan metod.

Användning av ansökningsblankett

De flesta informanterna i undersökningen nämner att en elev måste själv ansöka om en plats på FLEX-utbildningen. Detta sker via en ansökningsblankett som antingen eleven fyller i tillsammans med vårdnadshavarna eller som eleven fyller i själv men att vårdnadshavarna är informerade om situationen. Ansökningsblanketten kan finnas både till pappers eller i elektronisk form. Majoriteten av informanterna rapporterar att en elev måste fylla i en ansökan för att ha möjligheten att överhuvudtaget antas till FLEX-utbildningen [I1, I2, I4, I5 & I6].

Det vi har som ett viktigt kriterium är att man ansöker om en plats. Man hamnar inte på FLEX [FLEX-utbildningen], utan man ansöker. [I1]

Vi går ganska tydligt ut med att man aldrig hamnar till JOPO [FLEX]. Det är ett eget val då man gör en ansökan. Det handlar om att göra en ansökan helt enkelt, man blir antagen till JOPO [FLEX]. [I2]

Sedan efter att jag fått tag på alla föräldrar så får eleverna skriva en ansökan. De skriver kort, berättar lite om sig själva och varför de skulle vilja gå i resursgruppen [FLEX-utbildningen]. [I4]

Sedan söker de via en blankett de ska besvara sig att ta hem, fylla i och skriva under. Både elev och föräldrar [ska skriva under blanketten]. Den ska vara inlämnad i tid. [I5]

Antagning genom annan metod

En informant [I3] rapporterade dock att en ansökan inte krävs av en elev för att få en plats på FLEX-utbildningen. Antagningen sker då på basis av att eleven handplockas utifrån färdigt utformade kriterier av speciallärarna på skolan till FLEX-utbildningen. En elev tvingas aldrig till FLEX-utbildningen och vårdnadshavarna till eleven är alltid informerade om situationen. Diskussioner utförs alltid med såväl eleven själv och med vårdnadshavarna till eleven i fråga, ifall FLEX-utbildningen kunde vara ett lämpligt alternativ för eleven. Även klassföreståndare, ämneslärare eller exempelvis personer i den pedagogiska stödgruppen kan komma med initiativ till speciallärarna på skolan om en viss elev kunde ha ett behov av att få ta del av FLEX-utbildningen. Alla på

skolan är således ansvariga för att fånga upp alla skoltrötta och omotiverade elever på skolan och rapportera om dessa till speciallärarna som fattar beslutet om vilka elever som antas till FLEX-utbildningen på skolan.

Det finns ju liksom ingen ansökning på det sättet utan åtminstone jag har fria händer från rektorns sida att skicka vem som helst [till FLEX-utbildningen] som vi tycker att passar. [I3]

4.1.3 Intervjufasen

De flesta informanterna [I1, I2, I4 I5 & I6] nämner att en intervjufas tillkommer vid antagningen av elever till FLEX-utbildningen. En informant [I3] rapporterar dock att ingen specifik intervju krävs vid antagningen av elever till FLEX-utbildningen. Jag har ytterligare kategoriserat resultatet angående intervjufasen i tre underkategorier: eleven intervjuas, elev och vårdnadshavare intervjuas och ingen intervju utförs.

Eleven intervjuas

Efter att ansökningen har lämnats in av en elev kallas eleven in för intervju [I4 & I5]. En skola rapporterar att eleven intervjuas av FLEX-lärare och biträdande rektor för att de ska få en helhetsbild av elevens situation [I4]. En annan skola rapporterar att eleven intervjuas av klassföreståndaren till eleven i fråga av samma orsaker. I detta fall intervjuas alla elever som ansökt och går på samma klass av samma klassföreståndare. Det är upp till 8–9 olika klassföreståndare som intervjuar eleverna eftersom det finns 8-9 parallellklasser på skolan [I5].

Elev och vårdnadshavare intervjuas

När en elev har skickat in en ansökan kallas eleven själv och elevens vårdnadshavare in för intervju och intervjun utförs då av FLEX-läraren och rektor på skolan [I1, I2 & I6]. Det är även önskvärt att en person från den pedagogiska stödgruppen eller exempelvis den pedagogiska handledaren som också kommer att arbeta med FLEX-gruppen tillsammans med FLEX-läraren deltar under intervjun [I6]. En annan skola rapporterar även att rektor och FLEX-läraren tidigare har utfört intervjuerna

tillsammans på tumanhand, men att en skolhandledare kommer att närvara under intervjusituationen i fortsättningen [I2].

Ingen intervju utförs

En av informanterna [I3] rapporterar att ingen specifik intervju vid antagningen av en elev till FLEX-utbildningen sker eftersom antagningen av eleven till utbildningen sker på initiativ av speciallärarna på skolan. Dock diskuteras alltid elevens situation tillsammans med både eleven själv och hens vårdnadshavare.

Jag vet att i andra skolor söker man in och det kommer intervjuer och allting men vi har helt frångått den linjen. Vi tycker inte att det funkar och att vi då skulle få fel typ av elever till JOPO-klassen. [I3]

4.1.4 Beslutsfasen

Alla skolor i undersökningen måste på ett eller annat sätt fatta ett beslut om vilka elever som antas till FLEX-utbildningen [I1, I2, I3, I4, I5 & I6]. Beslutsfasen är således den sista kategorin vid antagningen av elever till FLEX-utbildningen. Vidare har jag kategoriserat resultatet angående beslutetsfasen i två underkategorier: beslutet dokumenteras och beslutet dokumenteras inte.

Beslutet dokumenteras

När intervjuerna är utförda börjar själva beslutsfattandet över vilka elever som ska antas till FLEX-utbildningen [I1, I2, I4, I5 & I6]. Beslutsfattandet går till på olika sätt i skolorna, men som mål har alla skolor att anta de elever som lämpar sig bäst för FLEX-utbildningen enligt skolans kriterier. Tre av informanterna berättar att de personer som utfört intervjuerna tillsammans diskuterar och slutligen fattar ett beslut om vilka elever som ska antas till FLEX-utbildningen [I1, I4 & I6]. Vidare berättar en av informanterna att det slutliga beslutet även behandlas och tillkännagivs i den pedagogiska stödgruppen på skolan [I1].

Ytterligare två informanter rapporterar om den pedagogiska stödgruppens del i beslutsfattandet [I2 & I5]. En av informanterna rapporterar att alla klassföreståndare på skolan intervjuar samtliga elever enskilt och sedan rangordnar dem utifrån klassföreståndarens uppfattning av vilka elever som mest har behov av att få börja på FLEX-utbildningen. Sedan diskuteras alla 8–9 klassföreståndares enskilda rangordningar tillsammans med rektor, samtliga klassföreståndare och den pedagogiska stödgruppen. Det är således klassföreståndaren som huvudsakligen har ansvaret att föra fram de elever på hans klass som hen anser att ska ha en plats på FLEX-utbildningen. I den pedagogiska stödgruppen kan exempelvis kuratorn eller en speciallärare föra fram enskilda önskemål och åsikter om enskilda elever i beslutsfattandet [I5]. Vidare lyfter en annan informant fram att det är i den pedagogiska stödgruppen som det slutliga beslutet av vilka elever som ska antas till FLEX-utbildningen fattas. Till den pedagogiska stödgruppen hör rektor, ansvarig speciallärare, FLEX-lärare, skolkurator och skolpsykolog. Även klassföreståndarna till eleverna kan antingen höras innan beslutet fattas eller sitta med i den pedagogiska stödgruppen [I2].

Vi lägger ju också väldigt mycket tid på de med tanke på att vi har skolkurator, skolpsykolog, speciallärare, studiehandledare och rektor involverad i hela processen. Så det är inte bara att vi kastar fram och så klubbar vi att det är de här eleverna ska det vara. Det är nog mycket tankearbete bakom. [I2]

Det gemensamma för alla dessa skolor är att rektorn, efter att de olika parterna fattat beslutet om vilka elever som antas till FLEX-utbildningen, sänder vidare beslutet till kommunens utbildningschef som sedan fattar ett förvaltningsbeslut över antagningen [I1, I2, I4, I5 & I6].

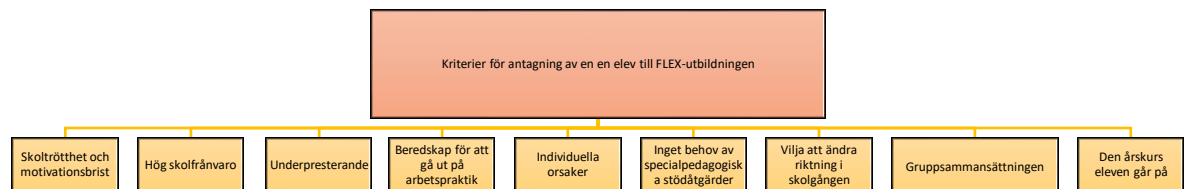
Beslutet dokumenteras inte

En av informanterna rapporterar att inget offentligt beslut angående vilka elever som antas till FLEX-utbildningen fattas [I3]. Informanten förklarar antagningen till FLEX-utbildningen som en levande process där elever inte ansöker själv om en plats. Det är speciallärarna på skolan som antar enskilda elever till FLEX-utbildningen ifall eleverna uppvisar ha behov av en plats på FLEX-utbildningen.

Nej, vi har ingen dokumentation på de som är i JOPO [på FLEX-utbildningen] på det sättet. Inte så att vi dokumenterar. [13]

4.2 Kriterier för antagning av en elev till FLEX-utbildningen

Vid resultatredovisningen av denna forskningsfråga beskrivs vilka kriterier som tillämpas vid antagningsprocessen för FLEX-utbildningen. Kriterierna för antagning av en elev har kategoriserats och analyserats med hjälp av en kvalitativ innehållsanalys. Kategorier som har hittats vid analysen är nio till antalet. Kategorierna är skoltrötthet, hög skolfrånvaro, underpresterande, beredskap för att gå ut arbetspraktik, individuella orsaker, inget behov av specialpedagogiska stödåtgärder, vilja att ändra riktning i skolgången, grupsammansättningen och den årskurs eleven går på.

Figur 2. Kriterier för antagning av en elev till FLEX-utbildningen

4.2.1 Skoltrötthet eller motivationsbrist

Skoltrötthet eller motivationsbrist är allmänt förekommande kriterier för att en elev ska antas till FLEX-utbildningen. För att antas till FLEX-utbildningen bör eleven i

flera skolor vara antingen skoltrött eller omotiverad för skolarbetet. Tre av sex informanter nämner skoltrötthet eller motivationsbrist som kriterier som skolan beaktar under antagningsprocessen [I2, I3 & I4].

Omotiverade [elever] väger nog absolut högst. Att ser vi någon som är jättejätteskoltrött så inte låter vi dem bara vara, inte. Nog gör vi någonting åt det, nog. [I3]

4.2.2 Hög skolfrånvaro

Hög skolfrånvaro är ett exempel på ett kriterium som enligt fyra av sex informanter tillämpas vid antagningen av elever till FLEX-utbildningen [I1, I2, I4, I5 & I6].

Har man mycket frånvaro i sin vanliga klass så reagerar vi på det och tar reda på vad det beror på, förstås. Det finns sedan olika orsaker [till] vad den kan bero på och då kan vi med klassföreståndaren fundera [på] om en FLEX-klass skulle kunna vara ett alternativ för den här eleven och sedan tala med eleven om alternativet. [I1]

4.2.3 Underpresterande

Att elever underpresterar eller att elevernas vitsord har sjunkit under högstadiet nämner tre av sex informanter att tillämpas som ett kriterium vid antagningen av elever till FLEX-utbildningen [I2, I4 & I5].

Man ska se att det skett en förändring i studieprestationerna. Att det är vi ganska noga med att se på deras betyg, att vad som hänt där. [I2]

Den första saken vi ser på är underpresterare. De som betygen har gått ner för från sjuan men som att vi vet att skulle kunna prestera mycket bättre. Det är en viktig sak. Vi tittar på hur dina vitsord ser ut. [I5]

4.2.4 Beredskap för att gå ut på arbetspraktik

Att eleven är praktiskt lagd och har viljan samt har beredskapen att gå ut på arbetspraktik är ett kriterium som flera av informanterna nämner att tillämpas vid antagningen [I1, I3 & I6]. Arbetspraktiken är en stor del av den undervisning som

tillämpas vid FLEX-utbildningen och elevens beredskap för att gå ut på arbetspraktik är för en del skolor till och med avgörande för att en elev överhuvudtaget ska få en plats i en FLEX-grupp.

När vi under intervjun gått mera in på vad arbetspraktikerna handlar om så då kanske där har varit sådana elever som är lite på blygare sidan och är lite försiktiga och de här som sedan inser att de kanske inte ännu vågar fara till vuxenvärlden och vara på en arbetsplats med andra människor [...]. Då kan vi också besluta att det här är inte ett bra alternativ. Där måste man ändå ha det här modet att vara social med okända människor. Det krävs det, också. [I1]

Att om eleven inte vill gå på praktik, då ser jag inte riktigt heller vad vi i JOPO-gruppen [FLEX-gruppen] skulle kunna erbjuda den eleven så att skolvardagen faktiskt skulle kunna bli lättare eller inte bara skolvardagen, utan livet i stort i den åldern. [I3]

4.2.5 Individuella orsaker

En del skolor nämner att kriterierna även kan variera beroende på vilka elever som ansöker till FLEX-utbildningen. Det finns många individuella orsaker som även kan fungera som ett kriterium för att en elev ska antas till FLEX-utbildningen. Som exempel nämner en av informanterna att ifall eleven har deltagit i FLEX-utbildningen i årskurs 8 och ansöker om en fortsättning till årskurs 9, antas hen automatiskt till FLEX-utbildningen i årskurs 9 [I1]. Om en viss elev är i behov av ett klassbyte eller av exempelvis sociala skäl skulle vara i behov av en FLEX-utbildning, kan detta vara ett kriterium som tillämpas under antagningen.

Det kan vara väldigt olika saker, exempelvis sociala skäl. Det kan vara familjeproblem och det kan vara att eleven behöver få nya kompisar och sådant. Det är väldigt individuellt. Det finns ibland inga extra kriterier utan vi försöker se det från fall till också. [I5]

4.2.6 Inget behov av specialpedagogiska stödåtgärder

Flera informanter poängterar även att en elev som antas till FLEX-utbildningen inte ska vara i behov av att ha specifika specialpedagogiska stödåtgärder i sin undervisning

[I2, I4 & I5]. En del av informanterna påpekar dock att eleven nog kan få intensifierat stöd för att bli antagen till FLEX-utbildningen [I2 & I4]. Undantag kan ändå förekomma, påpekar en av informanterna, men att elever på FLEX-utbildningen behöver omfattande stödåtgärder i sin undervisning är sällsynt [I2]. En del av informanterna nämner att skolan ibland frångår detta kriterium och en elev som följer sin individuella läroplan kan ändå bli antagen till FLEX-utbildningen [I1 & I3]. Ytterligare en av informanterna [I6] understryker att det är önskvärt att inte så många elever på FLEX-utbildningen är på den särskilda stödnivån, men detta kan ändå frångås om man ser att eleven ändå skulle vara i behov av en plats på FLEX-utbildningen.

Det ska på riktigt inte handla om inlärningssvårigheter, [...] vi har ju liksom redan smågrupper för dem med riktigt konstaterade inlärningssvårigheter [...] Vi är nog ganska strikta med just att i undantagsfall tar vi in elever med IP [individuellt plan]. De ska vara under allmänt eller intensifierat stöd. [I2]

Resursklassen [FLEX-utbildningen] är inte en sådan specialundervisning hos oss utan den följer den normala läroplanen så de ska klara sig utan specialundervisning. [I5]

Första tanken var att vi inte skulle ha elever som har någon form av stödform [...], men sen har vi ändå kunnat konstatera i intervjun att det kanske ändå för vissa är bättre att de får gå hela tiden inom FLEX [...]. Vi har de här eleverna som är mycket praktiska av sig och FLEXEN går ju mycket ut på arbetspraktiker. [I1]

4.2.7 Vilja att ändra riktning i skolgången

En av informanterna poängterar även att ett av de viktigaste kriterierna för att antas till FLEX-utbildningen på skolan är att en elev är villig att ändra riktning i sin skolgång [I6]. Vidare förklarar informanten att ett av kriterierna för att antas är att eleven också ska vara motiverad att få ett avgångsbetyg efter årskurs 9. En annan av informanterna understryker att elevens egen vilja står i fokus för antagningen. Det är en förutsättning för att antas till FLEX-utbildningen att eleven ska ha en vilja att bli mera motiverad [I4]. I de flesta fall ansöker eleven själv om en plats på FLEX-utbildningen och är tvungen att tänka igenom sin skolgång och framtid. Detta kan anses understryka att eleven ska ha en vilja att ändra riktning skolgången. Den skola som inte antar elever

till FLEX-utbildningen genom ansökningsblanketter poängterar att eleven aldrig tvingas till FLEX-klassen av någon i personalen på skolan [I3]. Eftersom en elev aldrig blir tvingad till att gå i FLEX-klassen utan gärna deltar i undervisningen utifrån egen vilja, kan man anse att eleven själv har en stor inverkan på huruvida hen vill ändra riktning i sin skolgång eller inte och att eleven har viljan att ändra riktning i skolgången är således ett kriterium för antagningen.

Det är egentligen ganska höga krav man ställer på en elev som är omotiverad och kanske inte alls vill gå i skola, men det är ju den här första punkten att man vill ändra riktning [i sin skolgång], att i övrigt är det väl ingen vits med den här verksamheten. [I6]

4.2.8 Gruppsammansättningen

Att gruppsammansättningen på FLEX-utbildningen ska fungera är ett kriterium som flera informanter lyfter fram [I2, I4, I5 & I6]. Detta betyder att informanterna tänker på gruppsammansättningen vid antagningen av elever till FLEX-utbildningen och kan ibland även vara avgörande för om en elev ska antas eller inte. En av informanterna understryker att det måste finnas en variation av elever i gruppen där inte alla elever har samma typer av utmaningar. Vidare lyfter även samma informant fram att om det finns sammansättningar i klasser som inte är fungerande kan en splittring av sammansättningarna många gånger vara en bra lösning och ett förslag på lösning kan vara att en elev i den icke fungerande gruppsammansättningen i klassen antas till FLEX-utbildningen [I5]. Vidare lyfter en annan informant fram att vid antagningen av elever till FLEX-klassen måste man se på gruppbyggnaden för att FLEX-klassen ska fungera. Informanten understryker påståendet med att två ärkefiender exempelvis inte kan placeras i samma grupp och att man även måste beakta ifall någon form av mobbning bland de elever som ansökt har förekommit [I2].

Sedan tittar vi så klart på att vilken påverkan har den här eleven i fråga på klassen och på andra elever. Att vilken roll kan man tänka sig att eleven skulle ta i ny grupp. [I4]

Det här med gruppdynamiken är ju någonting vi funderar på och det märker vi att också föräldrar funderar på. [I6]

En av informanterna lyfter fram att skolan till en liten grad ser på hur gruppen kan formas vid beslutet för antagningen, men att hon som lärare satsar mycket på samarbetet och samspelet i klassen sedan då alla elever väl har antagits. Hen lyfter även fram att klassen satsar hårt på att man ska kunna komma överens med alla men att man inte behöver vara bästa vänner [I1]. En annan av informanterna nämner dock att man vid antagningen av elever till FLEX-utbildningen inte överhuvudtaget tänker på gruppbyggnaden vid antagningsproceduren [I3].

Det är svårt att se på gruppbyggnaden eftersom många gånger har vi tänkt att det blir katastrof och så har det funkade hur bra som helst. Man vet inte förrän man faktiskt sätter dem i samma rum och de lär känna varandra. [...] Vi har ju den inställningen att funkade det inte så ska vi få det att funka. [I3]

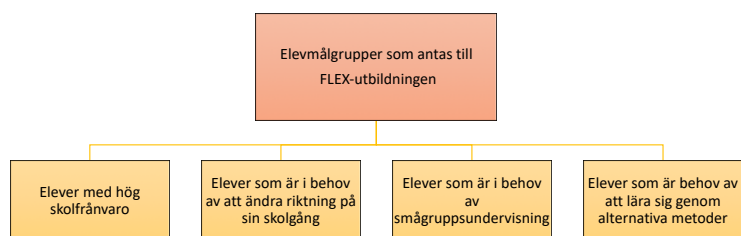
4.2.9 Den årskurs eleven går på

I de flesta skolor är FLEX-utbildningen anpassad för elever som går i en specifik årskurs. De flesta skolor har som krav att en elev ska börja på en särskilt angiven årskurs för att antas till FLEX-utbildningen. Hälften av de informanter som deltagit i undersökningen uppger att FLEX-utbildningen är till för elever i årskurs 9 [I2, I4 & I5]. Två av informanterna nämner att skolan arrangerar FLEX-utbildning för både elever i årskurs 8 och i årskurs 9, men att elever som börjar i årskurs 9 alltid prioriteras vid antagningen [I1 & I6]. Ytterligare en annan informant nämner att skolan prioriterar elever i årskurs 9 som är i behov av en plats på FLEX-utbildningen, men att även elever i årskurs 7 och årskurs 8 kan antas ifall behov finns [I3].

4.3 Elevmålgrupper som antas till FLEX-utbildningen

Den sista forskningsfrågan redogör för vilka elevmålgrupper som antas till FLEX-utbildningen på skolorna. Föregående resultatredovisning redogjorde för vilka kriterier som tillämpas vid antagningen till FLEX-utbildningen. Denna forskningsfråga svarar

på vilka elevmålgrupper antas till FLEX-utbildningen utifrån kriterierna som beaktas vid antagningen. Efter att jag hade analyserat svaren kring vilka elevmålgrupper som prioriteras vid antagningsprocessen för FLEX-utbildningen har fyra olika kategorier hittats. Analysen och kategoriseringen har utförts med hjälp av en kvalitativ innehållsanalys. De fyra kategorierna är: elever med hög skolfrånvaro, elever som bör ändra riktning på sin skolgång, elever som är i behov av smågruppsundervisning och elever som är i behov av att lära sig genom nya metoder.

Figur 3. Elevmålgrupper som antas till FLEX-utbildningen

4.3.1 Elever med hög skolfrånvaro

Flera informanter nämner att de försöker fånga upp de elever som har en hög skolfrånvaro och prioriterar dessa i antagningen till FLEX-utbildningen [I1, I2, I4, I5 & I6]. Elever som har hög skolfrånvaro är en tydlig elevmålgrupp som antas till FLEX-utbildningen. Skolfrånvaron kan sedan bero på olika faktorer. Som exempel nämns psykisk ohälsa som en orsak till att elever kan ha en hög skolfrånvaro [I1, I2 & I5]. En annan orsak till skolfrånvaro som nämns är att elever är så skoltrötta och omotiverade till skolarbetet att de helt enkelt inte kommer till skolan [I4 & I6].

Och sen har vi av de här eleverna som inte mår bra. Att de senaste åren har det kommit mycket av dem. Att man inte orkar komma till skolan. Det blir den här skolfrånvaron sedan. Eleven mår dåligt och orkar inte. [I1]

Att har du inte motivationen, har du inte ork och har du inte viljan, då blir frånvaron större för det är lättare att bli hemma. [I4]

4.3.2 Elever som är i behov av att ändra riktning på sin skolgång

Ytterligare en elevmålgrupp som antas till FLEX-utbildningen är elever som är i behov av att ändra riktning på sin skolgång. Orsakerna till att elever är i behov av att riktning på skolgången är varierande, men är avgörande för deras framtidssituation. Ofta har elever stora problem med motivationen och bör därför ändra riktning på deras skolgång. Två av informanterna [I3 & I6] nämner att elever måste finna lösningar på problemen för skolgången för att få avgångsbetyg efter årskurs 9 och komma vidare till utbildning i andra stadiet. FLEX-utbildningen kan då vara en metod som stöder elever att ändra riktning på skolgången och också sporra dem till att bli mer motiverade till skolgången och förändra bilden av skolan. Den förändrade bilden av skolan kan hjälpa elever att skapa en bättre uppfattning om att utbildning är viktigt överlag och detta i sin tur kan leda till att eleverna väljer att fortsätta utbilda sig i framtiden [I3].

Att de ska vilja komma till skolan och att de ska få en bra bild av skolan då de går ut [...] och fortsätta fara till skolan och klara av sin utbildning. Det är nu det som är målet. [I3]

4.3.3 Elever som är i behov av smågruppsundervisning

Flera informanter nämner att många av eleverna som antas till FLEX-utbildningen på skolan har ett behov av att få undervisningen i smågrupp [I1, I2, I4, I5 & I6]. Elever som är i behov av smågruppsundervisning är således en elevmålgrupp som antas till FLEX-utbildningen på många skolor. Som orsaker nämns ofta att eleverna som antas ofta har koncentrationssvårigheter. Behovet av att få ta del av utbildningen i samma

klassrum av samma lärare varje dag upplevs även av många informanter som en enorm trygghet för eleverna som antas till FLEX-utbildningen. Tryggheten gör att elever som annars varit okoncentrerade under lektionerna i stor klass, istället nu är mer fokuserade på att få skolarbetet under lektionerna utförda i en mindre undervisningsgrupp.

Man har lättare att koncentrera sig i en liten grupp och för många kan det vara just så här då vi har ett rum där vi jobbar och de har liksom sina egna pulpeter, [...] det blir tryggare för dem och det blir lugnare för dem och de behöver inte byta rum hela tiden och har man ens lite koncentrationssvårigheter så blir det lugnare för dem helt enkelt. [11]

I och med att den här resursklassen erbjuder största delen av undervisningen av samma lärare och så är de ofta i samma klassrum, så det ger en trygghet som är bra för en del elever. [15]

De tycker ju om det här lilla att det finns folk som tar hand om dem. Det är det som är så intressant. [16]

4.3.4 Elever som är i behov av att lära sig genom alternativa metoder

Den sista målgruppen av elever som antas till FLEX-utbildningen är elever som helt enkelt är i behov av att lära sig genom alternativa metoder. Eleverna har ett behov av att få ta del av undervisningen genom flexibla arbetsmetoder. Arbetspraktikerna som är en central del av undervisningen på FLEX-utbildningen är ett exempel på alternativa metod som flera elever behöver i undervisningen. En av informanterna nämner att arbetspraktikerna många gånger ger en positiv effekt på elevers motivation [13]. En annan informant nämner att FLEX-klassen uttryckligen är för de elever som behöver lite andra lärmiljöer att lära sig i [12].

I skolan har de aldrig visat sitt bästa jag utan det är först då de är på praktik och jobbar och de får jättebra respons från någon arbetsplats. Där får de ju visa vad de är bra. [13]

5 Diskussion

Kapitlet inleds med en resultatdiskussion där undersökningens resultat diskuteras i förhållande till problemformulering och litteratur. Därefter följer en metoddiskussion,

där undersökningens valda metod och genomförande diskuteras. Avslutningsvis ges även förslag till fortsatt forskning och undersökningens resultat sammanfattas.

5.1 Resultatdiskussion

Syftet med avhandlingen är att undersöka hur antagningsprocessen för FLEX-utbildningen går till i svenskspråkiga skolor i Finland. Tre forskningsfrågor har utarbetats för att uppfylla undersökningens syfte. Den första frågan behandlar hur antagningen av elever till FLEX-utbildningen går till. I relation till den frågan kunde antagningsprocessen kategoriseras i fyra olika kategorier: informationsfasen, ansökningsfasen, intervjufasen och beslutsfasen. Den andra forskningsfrågan fokuserar på kriterier för antagning av elever till FLEX-utbildningen. Totalt kategoriserades nio kriterier för antagning av elever till FLEX-utbildningen. Den sista forskningsfrågan behandlar elevmålgrupper vid antagningen till FLEX-utbildningen. Totalt kategoriserades fyra elevmålgrupper. I denna resultatdiskussion diskuteras forskningsfrågorna i ordning och kopplas sedan till den problemformulering och litteratur som presenterades i början av avhandlingen.

5.1.1 Antagningen av elever till FLEX-utbildningen

Tidigare i denna studie har det framkommit att det finns rekommendationer för hur antagningen till FLEX-utbildningen ska gå till, trots att Glgu 2014 poängterar att skolorna själva är ansvariga för att utarbeta egna antagningsgrunder för antagningen av elever till FLEX-utbildningen. Manninen och Luukannel (2008) lyfter fram fyra rekommenderade faser i antagningsprocessen. Dessa fyra faser är informationsfasen, ansökningsfasen, intervjufasen och beslutsfasen. Positivt med den här undersökningens resultat är att majoriteten av informanterna berättar att de skolor de arbetar på formar antagningsprocessen för FLEX-utbildningen utifrån dessa rekommendationer. Ifall informanterna är bekanta med de rekommendationer som finns framkommer inte i undersökningens resultat. När det kommer till antagningen av elever till FLEX-utbildningen har dessa fyra faser i antagningsprocessen kategoriserats utifrån informanternas utsagor.

Utgående från undersökningens resultat kan jag konstatera att fem av sex skolor följer de rekommendationer som finns för antagningen enligt det sätt Manninen och Luukannel (2008) förordar. En skola skiljer sig dock betydligt från mängden eftersom den elev som antas till FLEX-utbildningen varken behöver ansöka om en plats på utbildningen eller intervjuas på basen av sin ansökan. Dock understryker informanten att elever som antas till FLEX-utbildningen aldrig tvingas till att gå på FLEX-utbildningen och att antagningsprocessen sker via aktiva diskussioner med vårdnadshavare och eleven själv. Detta resultat står inte i överrensstämmelse med den rekommendation som Numminen och Ouakrim-Soivio (2007) lyfter fram. En elev ska inte föras över till FLEX-utbildningen på initiativ av skolan, utan själv ansöka om en plats på FLEX-utbildningen. På skolan i fråga är det speciallärarna på skolan som är ansvariga för huruvida en elev antas till FLEX-utbildningen eller inte. Att denna skola väljer att utforma antagningsgrunderna på det nämnda sättet är i och för sig inte fel, eftersom Gtgu 2014 understryker att skolorna själva är ansvariga för att utforma egna antagningsgrunder för antagningen av elever till FLEX-utbildningen. Dock poängterar även Gtgu 2014 att en elev ska antas till FLEX-utbildningen på anhållan av eleven eller vårdnadshavaren. Skolan i fråga som inte följer de rekommenderade faserna för antagningen har utarbetat egna antagningsgrunder för antagningen och eftersom eleven själv och hans vårdnadshavare alltid ska vara öppna för att eleven ska kunna antas till FLEX-utbildningen, kan det på sätt och vis konstateras att eleven egentligen själv anhåller om en plats på utbildningen. De rekommendationer som finns är ingalunda lagstadgade, så här behöver inte ses några problem med att skolorna utarbetar antagningsgrunder som de tror är passande för att fånga upp de elever som anses ha behovet av FLEX-utbildningen.

Som redan nämnt är skolorna själva ansvariga för utarbetandet av antagningsgrunder till FLEX-utbildningen utifrån från läroplansbestämmelserna och eftersom de flesta skolor i undersökningen följer de rekommendationer som finns för antagningen, kan det anses som rimligt att antagningsgrunderna på skolorna som genomtänkta. Alla skolor har utarbetat ett system för antagningen och vilket system som är bättre än ett annat kan diskuteras. För att fånga upp de elever som utifrån från skolans kriterier anses vara i behov av en plats på FLEX-utbildningen har alla skolor vars antagningsgrunder undersökts genomtänkta lösningar för antagningen. Det kan anses

rimligt att skolorna försöker sitt bästa för att fånga upp de elever som skulle vara i behov av en plats på FLEX-utbildningen. Det som även kan konstateras utgående från resultatet är att antagningen till FLEX-utbildningen tar tid. Att antagningsprocessen är tidskrävande understryker att processen är genomtänk. Ingen av de skolor som deltagit i undersökningen antar elever till FLEX-utbildningen utan grundliga orsaker. Orsakerna till att eleven väljer att ansöka om en plats på FLEX-utbildningen tar de personer som ansvarar för antagningen hänsyn till och orsakerna framhävs via ansökningar och intervjuer. Alla elever som antas till utbildningen har ett behov av att få en plats på FLEX-utbildningen på ett eller annat sätt och beslutet om vilka elever som antas är ingalunda alltid enkelt att fatta.

När det kommer till utarbetandet av skolans egna antagningsgrunder kan också frågan om elevantalet på skolan lyftas upp. I en mindre skola med ett mindre elevantal kan kanske de elever som bedöms behöva en plats på FLEX-gruppen fångas upp enklare. Detta eftersom klimatet på en mindre skola ofta är mer familjärt och elever med någon form av problematik i skolgången sticker ut tydligare från mängden. På en större skola med ett högre elevantal bedömer jag dock upptäckandet av de elever som skulle vara i behov av en FLEX-utbildning som svårare. Detta eftersom det finns ett större antal elever för personalen på skolan att hålla koll på. På en större skola med ett högre elevantal kan det anses rimligt att tydligare och striktare antagningsgrunder för FLEX-utbildningen krävs för att alla antagningsgrunder ska anses som likvärdiga. På en skola med ett högre elevantal krävs därför eventuellt en tydligare antagningsstrategi för att alla elever som ansöker om en plats på FLEX-utbildningen ska behandlas på likvärdiga grunder. Att elever antas på likvärdiga grunder till FLEX-utbildningen betonas av Glgu 2014.

5.1.2 Kriterier för antagning av en elev till FLEX-utbildningen

Janhonen och Sarja (2011) lyfter fram att en elev som antas till FLEX-utbildningen ska vara en ung person som riskerar att avbryta grundskolan. Detta kriterium lyfter även Numminen och Ouakrim-Soivio fram. Det intressanta i min undersökning är att

ingen av informanterna i undersökningen har nämnt detta som ett kriterium för antagningen av elever till FLEX-utbildningen. Dock har jag kategoriserat flera kriterier i undersökningen av informanterna som jag bedömer ska kunna leda till att eleven i värsta fall avbryter grundskolan. Hög skolfrånvaro är ett av de kriterier för antagningen av en elev till FLEX-utbildningen som anses spela en stor roll för huruvida eleven går ut grundskolan eller inte. Eleven måste vara närvarande i skolan under lektionerna och där prestera för att få ett avgångsbetyg. Den höga skolfrånvaron blir problematisk i längden för eleven. Ifall den höga skolfrånvaron förorsakas av att eleven på ett eller annat sätt inte trivs i skolan, bör detta åtgärdas för att eleven ska ha en positiv bild av skolan och studier i framtiden. Att eleven fortsätter sina studier efter grundskolan är viktigt med tanke på elevens framtidssituation. THL och Me-stiftelsen (2018) nämner att 30 % av alla finländska unga som vid 25 års ålder inte har genomfört en utbildning på andra stadiet löper risk att i framtiden bli marginaliserade. THL och Me-stiftelsen (2018) understryker även att avsaknaden av utbildning är en av de tio största riskfaktorerna för marginaliseringen i samhället. Fem av sex informanter i undersökningen nämnde hög skolfrånvaro som ett kriterium för antagningen av en elev till FLEX-utbildningen. Detta är ett viktigt resultat eftersom målet med själva FLEX-utbildningen enligt Glgu 2014 är att minska på studieavbrott och således förebygga marginaliseringen i samhället.

Två kriterier jag ytterligare vill ta fasta på är att eleven ska ha förmågan att gå ut på arbetspraktik och att eleven inte ska ha specifika inlärningssvårigheter. Dessa kriterier lyfter även Numminen och Ouakrim-Soivio (2007) fram. För att antas till utbildningen bör eleven i många fall gynnas av verksamhetsinriktade metoder och metoder som betonar praktiskt arbete. Detta lyfter även tre av sex informanter fram i undersökningen. Glgu 2014 betonar att elever som får särskilt stöd i sin undervisning endast i undantagsfall kan antas till FLEX-utbildningen. Resultatet i denna undersökning visar att skolorna följer läroplanens principer. Endast en av sex informanter nämner att eleverna kan ha hurdana specialpedagogiska arrangemang som helst i undervisningen för att antas till FLEX-utbildningen. Jag vill diskutera frågan av elever som är i behov av att få omfattande stödåtgärder i undervisningen och elever som gynnas av metoder som betonar praktiskt arbete. Kan inte elever med inlärningssvårigheter också gynnas av verksamhetsinriktade metoder i skolgången? Elever som har stora svårigheter i till exempel läsämnen kan väl vara praktiskt lagda

och därmed gynnas av de arbetspraktiker som utförs på FLEX-utbildningen? En del av informanterna nämner dock att i undantagsfall kan även en elev som får särskilt stöd antas till FLEX-utbildningen. Kunde ett undantagsfall då vara att en praktiskt lagd elev som i sin undervisning får särskilt stöd ändå antas till FLEX-utbildningen på grund av att behovet är så stort?

Därutöver vill jag diskutera ytterligare två kriterier för antagningen av en elev till FLEX-utbildningen. Ett kriterium för att få en plats på FLEX-utbildningen är att eleven ska vara skoltrött eller ha motivationsbrist. Ett annat kriterium för att antas till FLEX-utbildningen är att eleven ska ha en vilja att ändra riktning i sin skolgång. Man kan ifrågasätta dessa två kriterier tillsammans. Hur ska en elev som är mycket skoltrött eller omotiverad till skolgången ha en vilja att själv ändra riktning i sin skolgång? Eleven är i de flesta fall även alltid tvungen att själv ansöka om en plats på FLEX-utbildningen. Detta kräver ett ansvar av eleven. Dock är elevens vilja att ändra riktning avgörande för hur hans framtidssituation kommer att se ut. Senare i livet bör eleven fatta beslut när det kommer till exempelvis framtida studier. Det kan anses rimligt att elevens egen vilja och därmed människans egen vilja och initiativförmåga är en förutsättning för att klara sig i livet. Dock kan det anses att lärare bör hjälpa en del elever med oklara planer och attityder att hitta sig själva och sin plats i livet. De flesta informanter nämner att någon från personalen på skolan ofta diskuterar med enskilda elever som bedöms ha ett behov av en plats på FLEX-utbildningen. Detta görs ofta för att de enskilda eleverna ska inse vilken påverkan utbildningen kunde ha på elevernas skolgång. Kan lärare göra något mer för att få eleverna att inse nyttan med fortsatt utbildning? Och vems ansvar är det egentligen att eleven inte i framtiden blir marginaliserad? Ligger ansvaret hos eleven själv, skolan eller vårdnadshavarna? Tilus (2004) nämner att skolan har ett ansvar för att komma med åtgärder för problem under elevens skolgång och att det aldrig räcker med att endast konstatera ett problem. Men vad kan skolan egentligen göra med en elev som helt enkelt inte vill ändra riktning i sin skolgång?

5.1.3 Elevmålgrupper vid antagningen till FLEX-utbildningen

Vid kategoriseringen av informanternas utsagor kodades totalt fyra olika elevmålgrupper vid antagningen till FLEX-utbildningen. Elever som antas till FLEX-

utbildningen är som bekant elever som riskerar att avbryta grundskolan (Janhonen & Sarja, 2011). Denna målgrupp har dock inte kategoriserats som en av elevmålgrupperna i denna undersökning vid analyserandet av informanternas utsagor.

Janhonen och Sarja beskriver att elever med hög skolfrånvaro är den vanligaste orsaken till att en elev ansöker om en plats på FLEX-utbildningen. Elever med hög skolfrånvaro har även kategoriserats som en av elevmålgrupperna vid antagningen till FLEX-utbildningen. Fem av sex informanter nämner att elever med hög skolfrånvaro fungerar som en elevmålgrupp vid antagningen till FLEX-utbildningen. Skolfrånvaron kan bero på olika faktorer. Att fokusera vad elevens höga skolfrånvaro beror på anser jag vara viktigt med tanke på elevens framtidssituation. Informanterna nämner att den höga skolfrånvaron i många fall beror på psykisk ohälsa. Elever mår helt enkelt så psykiskt dåligt att de inte orkar komma till skolan. Detta kan anses som allvarligt. Varför flera ungdomar i dagens läge mår dåligt är en annan diskussion i sig, men viktig för att kunna lösa problematiken. Skolfrånvaron kan även bero på att eleven är så skoltrött eller omotiverad till skolarbetet att hen helt enkelt väljer att stanna hemma från skolan. Hur ska lärare få dessa elever att bli mer motiverade till skolarbetet? Vad är det som från början har gått snett? Finns det något som kan göras för att få eleverna att inse utbildningens betydelse för dennes framtid? Eller krävs det rent av tidigare insatser under skolgången för dessa elever i fråga?

Elever som är i behov av smågruppsundervisning är även elevmålgrupp vid antagningen till FLEX-utbildningen. Detta bör diskuteras på grund av att elever som antas till FLEX-utbildningen sällan antas om de har ett behov av särskilt stöd i undervisningen. Detta poängteras tydligt av Gigu 2014. Det motstridiga i detta är dock att elever som har en individualiserad lärokurs ofta får undervisning i smågrupp, eftersom dessa elever sällan då tar del av den allmänna undervisningen. Resultatet visar att elever som antas till FLEX-utbildningen ofta har ett behov av att få undervisning i smågrupp. En liten klassammansättning skapar ofta en trygghet för eleven. Elever med koncentrationssvårigheter antas ofta till FLEX-utbildningen på grund av att de känner ett större behov av att få undervisningen i en mindre undervisningsgrupp. En del av informanterna nämner att ett eget klassrum med egna pulpeter och samma lärare ger en trygghet för dessa elever i skolgången. Det jag dock vill ifrågasätta då det kommer till dessa elever med koncentrationssvårigheter är deras

behov av att verkligen ta del av FLEX-utbildningen. Anses dessa elever verkligen förutom koncentrationssvårigheterna, ha så pass stora utmaningar med skolgången att de eventuellt inte kan avsluta grundskolan och fortsätta studier på andra stadiet? Eller är det bara på grund av behovet av att vara i en mindre grupp som de antas till FLEX-utbildningen? Vilka kriterier för antagningen tas egentligen i beaktande här när dessa elever antas till FLEX-utbildningen? Skulle elever med koncentrationssvårigheter istället kunna ges möjlighet att ta del av den allmänna undervisningen i mindre grupper? Eller finns det överhuvudtaget resurser för det?

5.2 Metoddiskussion

Undersökningens syfte var att undersöka hur antagningsprocessen för FLEX-utbildningen går till i svenskspråkiga skolor i Finland. Tre forskningsfrågor utarbetades för att uppfylla undersökningens syfte. Undersökningen har genomförts kvalitativt och en kvalitativ innehållsanalys har använts som analysmetod. Enligt Rennstam och Wästerfors (2015) är kvalitativa metoder lämpliga då man i undersökningar syftar till att förstå processer. I denna avhandling undersöks hur antagningsprocessen för FLEX-utbildningen går till i svenskspråkiga skolor i Finland.

Intervjuer fungerade som datainsamlingsmetod eftersom intervjuer ofta enligt Rennstam och Wästerfors (2015) ger en mångsidigare bild av informanternas livsvärld och erfarenheter. I denna undersökning har fokuserade intervjuer utförts som datainsamlingsmetod. Trost (2010) lyfter fram att fokuserade intervjuer kan användas då intervjun har ett fokus och således handlar om ett tema. Eftersom denna avhandling hade ett specifikt tema, det vill säga att undersöka hur antagningsprocessen för FLEX-utbildningen går till i svenskspråkiga skolor i Finland, ansåg jag att fokuserade intervjuer fungerade som en lämplig datainsamlingsmetod.

Informanterna blev kontaktade på grund av deras kännedom om tematiken. Totalt kontaktades 15 personer som fungerar som kontaktpersoner för FLEX-utbildningen i Svenskfinland. Dessa personer kontaktades per e-post. Totalt sex av femton möjliga informanter svarade och ville ställa upp på intervjuer. Som forskare upplevde jag att

sex personer fungerar som en lämplig mängd informanter trots att bortfallet är 60 %. Bortfallet av informanter är en av undersökningens brister. Resultatet av undersökningen kunde vara mer tillförlitligt ifall flera personer hade intervjuats för undersökningen. Dock anser jag som forskare att jag trots bortfallet har fått tillräckligt med information som ger undersökningens resultat rättvisa. Tidström och Nyberg (2012) anser att antalet informanter måste väljas så att forskaren får tillräckligt med material som ger resultatet rättvisa.

Informanterna är utspridda över hela Svenskfinland. 3 av informanterna arbetar på svenskspråkiga skolor i Österbotten, 2 av informanterna arbetar på svenskspråkiga skolor i Nyland och 1 av informanterna arbetar på en svenskspråkig skola i Åboland. Eftersom syftet var att undersöka hur antagningsprocessen för FLEX-utbildningen går till på skolor i Svenskfinland är det viktigt att hela Svenskfinland är representerat i undersökningen. I denna undersökning har inte en informant som arbetar på en skola med FLEX-utbildning på Åland blivit intervjuad. Att en region från Svenskfinland saknas i undersökningen är även en av undersökningens brister.

Resultaten i undersökningen analyserades genom en kvalitativ innehållsanalys. Vid analyserandet upptäckte jag att jag även ställt informanterna följdfrågor som inte överhuvudtaget besvarar de forskningsfrågor som är utarbetade för syftet för undersökningen. Det finns således svar i intervjuerna som inte har kunnat användas i denna undersökning eftersom de går utanför de utarbetade forskningsfrågorna. I sin helhet hittade jag dock gemensamma koder i informanternas svar som senare kategoriserades till kategorier som fungerar som resultat i denna undersökning.

5.3 Förslag på fortsatt forskning

Den här undersökningen ger en övergripande inblick i hur antagningsprocessen för FLEX-utbildningen går till i svenskspråkiga skolor i Finland. Överlag finns det inte mycket forskning kring FLEX-utbildningen i Finland. Forskningen består främst av pro gradu avhandlingar och examensarbeten. De forskningarna som finns visar att FLEX-utbildningen har en positiv effekt på marginaliseringen i Finland och elever som berörs

av FLEX-undervisningens framtida liv. Denna undersökning förklarar hur antagningen går till i svenskspråkiga skolor i Finland och hurdana antagningsgrunder de finlandssvenska skolorna använder sig av för att fånga upp de elever som bedöms vara i behov av att ta del av FLEX-utbildningen.

Denna undersökning redogör för hur antagningen till FLEX-utbildningen går till i svenskspråkiga skolor i Finland. Som förslag till fortsatt forskning skulle det vara intressant att undersöka hur antagningen till FLEX-utbildningen går till i resten av landet. Eftersom finlandssvenskar endast utgör cirka 5 % av Finlands totala befolkningsmängd skulle det vara intressant att se ifall antagningsprocessen för FLEX-utbildningen ser annorlunda ut i de finskspråkiga skolorna i landet. Det har inte tidigare forskats i Finland om antagningen av elever till FLEX-utbildningen så redan det gör forskningsämnet relevant.

Eftersom tidigare forskning angående FLEX-utbildningen i Finland för det mesta fokuserar på elever i de finska delarna i landet, anser jag att det vore intressant att även undersöka hur elever som antagits till FLEX-utbildningen på skolor i Svenskfinland har klarat sig. Det vore intressant att ta del av hur livet för fördetta finlandssvenska FLEX-elever idag ser ut och vilken upplevd nytta eller skada FLEX-utbildningen hade på de tidigare eleverna som deltog i utbildningen.

5.4 Slutsatser

Den här avhandlingen undersöker hur antagningen av elever till FLEX-utbildningen går till i svenskspråkiga skolor i Finland.

Som redan nämnt har skolan ett stort ansvar att eleverna på skolan växer upp till samhällsdugliga individer (Alatupa m.fl., 2007). En samhällsduglig individ är i detta avseende en person som tillför samhället något gott och detta påstående kan exemplifieras med skatteintäkter. THL och Me-stiftelsen (2018) påpekar att en marginaliserad individ förorsakar omfattande kostnader för staten. En individ är marginaliserad då hen står utanför studier och arbete och inte har mer än en

grundskoleutbildning (Myrskylä, 2012.) Förutom att marginaliseringen leder till betydande konsekvenser på ett humanitärt plan för den marginaliserade unga, är det konstaterat att genom att satsa på utbildning kan man åtgärda den rådande marginaliseringen i landet (Johansson, 2019).

Målet med FLEX-utbildning är att motverka studieavbrott och förhindra elever att bli utan avgångsbetyg (Utbildningsstyrelsen, 2014.) FLEX-utbildningen är sammanfattningsvis en åtgärd för att minska på marginaliseringen i samhället. I denna avhandling har jag undersökt hur elever antas till FLEX-utbildningen i de svenskspråkiga skolorna i Finland. Utifrån undersökningens resultat kan det konstateras att de finlandssvenska skolorna använder sig av rätt liknande antagningsprocesser när elever antas till FLEX-utbildningen på skolorna. Antagningsprocessen är genomtänkt och kriterierna som tillämpas för antagningen av elever till FLEX-utbildningen är många.

Utifrån undersökningens resultat tror jag verkligen att skolorna gör sitt allt för att hitta de elever som bedöms vara i risk att bli marginaliserade efter grundskolan. Dock tror jag fler elever med omfattande inlärningssvårigheter kunde vara en målgrupp som skulle dra nytta av att inkluderas till FLEX-utbildningen i en större grad.

Jag vill även lyfta fram de elever som helt enkelt inte är villiga att ändra riktning i sin skolgång. Utifrån denna undersökning kan det konstateras att elever själva bör vara villiga att delta i FLEX-utbildningen och därmed även vara villiga att göra förändringar i deras skolgång. Elever som inte är villiga att ändra riktning i sin skolgång antas inte till FLEX-utbildningen. Vad ska skolan göra med dessa elever? Hur ska dessa elever senare i livet motiveras till att ansöka om en studieplats på andra stadiet eller söka ett jobb? Utifrån undersökningens resultat tror jag att det för en del elever krävs omfattande alternativa arbetsmetoder redan innan högstadiet. Varför inte börja med flexiblare arbetsmetoder i undervisningen redan innan elever totalt tappat motivationen för allt som har med utbildning att göra?

Litteratur

Aaltonen, S. (2012). Subjective Orientations to the Schooling of Young People on the Margins of School. *Young*, 219-235.

Ahrne, G., & Svensson, P. (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Alatupa, S., Karppinen, K., Liisa, K.-j., & Savioja, H. (2007). *Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma : löytyykö huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaasta?* Helsinki: Sitra.

Björkqvist, J. (den 2 februari 2018). *Unga i samhällets utkant. Det finns tider då du inte orkar gå ut på flera dagar*. Hämtat från Svenska YLE:
<https://svenska.yle.fi/artikel/2018/12/02/tusentals-unga-hamn-ar-utanfor-samhallet>

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research Methods in Education*. New York: Routledge.

Fejes, A., & Thornberg, R. (2015). *Handbok i kvalitativ analys (2., utök. uppl.)*. Stockholm: Liber.

Hilli, P., Ståhl, T., Merikukka, M., & Ristikari, T. (2017). Syrjäytymisen hinta – case investoinnin kannattavuuslaskemasta. *Yhteiskuntapoliitikka*, 663-675.

Hsieh, H.-F., & Shannon, S. E. (2005). Three approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*, 1277-1288.

Janhonen, S., & Sarja, A. (2011). *Monta tapaa tukea - Joustavan perusopetuksen yhteistyömuotoja elämänhallinnan kehittämiseen*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.

- Johansson, K. (den 19 februari 2019). *Goda nyheter! Färre unga är utslagna*. Hämtat från Svenska YLE: <https://svenska.yle.fi/artikel/2019/02/19/goda-nyheter-farre-unga-ar-utslagna>
- Karlsson, S. (den 11 januari 2018). *Också samhället betalar dyrt då unga blir utanför – en marginaliserad kan kosta 370 000 euro*. Hämtat från Svenska YLE: <https://svenska.yle.fi/artikel/2018/01/11/ocksa-samhallet-betalar-dyrt-da-unga-blir-utanfor-en-marginaliserad-kan-kosta-370>
- Kluukeri, I. (den 8 maj 2015). *Jopo-luokista hyviä tuloksia: peruskoulu loppuun ja vainu opiskelupaikasta*. Hämtat från YLE Uutiset: <https://yle.fi/uutiset/3-7977920>
- Kvale, S., & Birkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun (Tredje upplagan)*. Lund: Studentlitteratur.
- Larsen, A. K., Kärnekull, B., & Kärnekull, E. (2009). *Metod helt enkelt: En introduktion till samhällsvetenskaplig metod (1.uppl.)*. Malmö: Gleerup.
- Manninen, J., & Luukannel, S. (2008). *Joustava perusopetus. JOPO® -toiminnan vaikuttavuuden arviointi*. Helsingfors: Undervisningsministeriet.
- Myrskylä, P. (2012). Hukassa. Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? *Eva analyysi*, 1-17.
- Newby, P. (2010). *Research methods for education*. Harlow, England: Pearson Education Limited.
- Nironen, S. (den 1 mars 2013). *JOPO-opetus tavoittaa nuoren ennen syrjäytymistä*. Hämtat från YLE Uutiset: <https://yle.fi/uutiset/3-6518428>
- Numminen, U., & Ouakrim-Soivio, N. (2007). *Joustava perusopetus. JOPO-toiminnan aloittaminen ja vakiinnuttaminen*. Helsingfors: Undervisningsministeriet.

- Numminen, U., & Ouakrim-Soivio, N. (2009). *Joustava perusopetus. JOPO®-toiminnan aloittaminen ja vakiinnuttaminen*. Helsingfors: Utbildningsministeriet.
- Nyberg, R., & Tidström, A. (2012). *Skriv vetenskapliga uppsatser, examensarbeten och avhandlingar*. Lund: Studentlitteratur.
- Peltomäki, K. (2012). "Paras luokka ikinä!" Nuorten kokemuksia Joustavasta perusopetuksesta Kauhajoen yhteiskoululla. 2012: Seinäjoen ammattikorkeakoulu.
- Rennstam, J., & Wästerfors, D. (2015). *Från stoff till studie: om analysarbete i kvalitativ forskning*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Riihimäki, J. (2014). "Tiesin alusta asti että tämä tulee olemaan minulle oikea ratkaisu." *Elämäntietä ja syrjäytyminen joustavan perusopetuksen oppilaiden koulukokemuksissa*. Tammerfors: Tampereen yliopisto.
- Salmi, M., Mäkelä, J., Perälä, M.-L., & Kestilä, L. (2012). Lapsi kasvaa kunnassa – miten kunta voi tukea lasten hyvinvointia ja vähentää syrjäytymisen riskejä. *Päätösten tueksi*, 1-8.
- THL, & Me-Stiftelsen. (den 28 september 2018). *Missä elämänvaiheissa syrjäytyminen syntyy? Hämtat från Syrjäytymisen dynamiikka*: <https://thl.fi/fi/-/missa-elamanvaiheissa-syrjaytyminen-syntyy-uusi-tyokalu-attaa-ennaltaehkaisemaan-syrjaytyymista>
- Tilus, P. (2004). *Pelistä pois?: Huolehtivan koulun haaste*. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Tjora, A. (2012). *Från nyfikenhet till systematisk kunskap: kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Tuomi, J. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (6. uud. laitos.)*. Helsinki: Tammi.

Utbildningsstyrelsen. (2014). *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.

Vipunen. (den 26 september 2019). *Utbildningsförvaltningens statistiktjänst*. Hämtat från Fexibel grundläggande utbildning (JOPO): https://vipunen.fi/sv-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/sv-fi/Rapporter/Erityisopetus%20-%20joustava%20perusopetus%20-%20aikasarja_SV.xlsb

Bilaga 1 Intervjufrågor

- **Kan du berätta om hur antagningsprocessen för FLEX-utbildningen ser ut i din skola**
 - Hur går själva antagningsprocessen till? Vilka steg finns med i processen?
 - När startar antagningsprocessen?
 - På vilket sätt får eleverna och vårdnadshavarna information om FLEX-utbildningen och deras möjligheter?
 - Får alla elever i skolan möjlighet att söka in till FLEX-utbildningen?
 - Vem tar initiativet till att eleven ska ansöka om en plats på FLEX-utbildningen? (föräldrar/elev/lärare)?
 - För vilken årskurs är FLEX-utbildningen inriktad till på er skola?
- **Vem ansvarar på skolan för antagningsprocessen?**
 - Hur ser uppgiftsfördelningen ut mellan de ansvariga på skolan kring antagningsprocessen? Finns det någon uppgiftsfördelning? (mellan lärare/rektor)
- **Hur fattas det slutgiltiga beslutet huruvida vilka elever som antas till FLEX-utbildningen på er skola?**
 - Är antagningsprocessen dokumenterad? Vilka dokument ingår i så fall i processen?

- **Har ni tydliga kriterier på vilka elever som antas? Har ni någon form av lista eller tabell på kriterierna? Berätta om dessa ifall kriterier finns.**
 - Varierar kriterierna från år till år eller är det liknande typer av kriterier som beaktas vid antagningen varje år?
 - Vilka typer av utmaningar är de mest förekommande hos elever som antas till FLEX-utbildning?
 - Tänk på om de elever som ni antog i våras. Vilken typ av utmaningar togs i beaktande vid antagningsprocessen?
 - Hur många sökande brukar ni ha till utbildningen? Brukar en FLEX-plats vara ett populärt alternativ?
 - Har ni varit tvungna att välja mellan elever under den senaste tiden ? Hur löste ni det? Hur tänker ni när ni prioriterar bland elever som söker?
 - Vad har hänt med dem som inte antagits till FLEX men ändå sökt in? Varför passade dem inte in utifrån kriterierna?
 - Hur mycket ser ni på individens utmaningar vid antagningen och hur mycket tänker ni på gruppbildningen?
- **Hur har ni tänkt när ni har arrangerat FLEX-utbildningen? Följer ni några grunder eller principer? Hurdana i så fall?**
 - Känner ni till rekommendationerna för antagningen till FLEX-utbildningen och arbetar ni utifrån dessa eller har ni utarbetat egna metoder för antagningen?
 - Ifall ni känner till rekommendationerna för antagningen till FLEX-utbildningen kan du berätta om dem.

- Ifall ni arbetar kring egna metoder för antagningen kan du berätta om dessa.